

บทที่ 2

วิวัฒนาการ และหลักการพิจารณาเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

กระบวนการผลิตสินค้าหรือการจำหน่ายสินค้า ไม่ว่าจะเป็นการผลิตหรือจำหน่ายสินค้า ภายในประเทศไทยเองหรือนำเข้ามาจากต่างประเทศเพื่อมาจำหน่ายในประเทศไทยก็ตาม ปัจจุบัน ได้พัฒนากระบวนการผลิตหรือวิธีการกระจายสินค้าเปลี่ยนแปลงจากสมัยก่อนอย่างมาก เนื่องจาก มีการใช้เทคโนโลยีและวิทยาการขั้นสูงที่มีความซับซ้อนมากขึ้นมาใช้ในกระบวนการผลิตหรือการ จำหน่ายสินค้า จึงทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถทราบรายละเอียดสินค้าได้เท่าที่ควร ดังนั้น เมื่อเกิด ความชำรุดบกพร่องหรือมีความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้บริโภคหรือผู้ใช้งาน สุดท้ายจึงไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่มีความบกพร่องหรือไม่ปลอดภัยอย่างไร

ประเทศต่างๆมีการพัฒนาทางอุตสาหกรรมผลิตสินค้าหรือการจำหน่ายสินค้า จึงมีการ บัญญัติกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ “Product Liability Law” มาบังคับใช้โดยนำเอาหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด หรือที่เรียกว่า “Strict Liability” มาใช้และถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของกฎหมายดังกล่าว สำหรับประเทศไทยได้ประกาศใช้ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยมีการ นำเอาหลักความรับผิด โดยเคร่งครัดมาเป็นมาตรการบังคับให้ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องต้องรับผิด เมื่อเกิดความเสียหายแก่ผู้ใช้หรือผู้บริโภคสินค้าที่ตนเองเป็นผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย เว้นแต่จะเป็น กรณีที่ได้รับยกเว้นตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ ปลอดภัย นอกจากนี้องค์ประกอบที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นกับ ผู้บริโภค คือ “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ตามบทบัญญัติในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ยังไม่มีความชัดเจนถึงแนวการพิสูจน์ ความไม่ปลอดภัยของสินค้า เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการด้วย เหตุนี้จึงจำเป็นต้องศึกษาแนวคิดและวิวัฒนาการของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและแนวคิดในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้า

กฎหมายความรับผิดอันเกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ หรือ Product Liability Law มีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยโรมันโบราณ และอาจจะโยงไปถึงสมัยของชาวแอนเซียนบาบิโลน (Ancien Babylon)¹ เมื่อประมาณหนึ่งพันถึงสองพันปี ก่อนหน้านั้น โดยการบังคับใช้ขณะนั้น มักจะอยู่ในรูปแบบของการรับประกันคุณภาพของสินค้าจากผู้ผลิต แต่จะมุ่งให้ความคุ้มครองสินค้าเพียงบางอย่างเท่านั้น ต่อมาเมื่อปลายทศวรรษ 1950 ถึงต้นทศวรรษ 1960 จึงได้มีการเริ่มต้นแนวคิดจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์อย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้มีการนำเอาหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict Liability) มาบังคับใช้กับผู้ผลิตสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องก่อให้เกิดอันตรายกับผู้บริโภค จนทำให้หลักความรับผิดโดยเด็ดขาดกลายเป็นกลไก และเป็นหัวใจสำคัญของกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในปัจจุบัน

วิวัฒนาการของกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ที่ถือเป็นรากฐานของกฎหมายความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ในสมัยปัจจุบันนี้ มีการเริ่มต้นขึ้นในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา² ที่มีการนำเอากฎหมายสัญญา เรื่อง การรับประกันคุณภาพ (Warranty) และกฎหมายละเมิด (Tort) เรื่องความรับผิดโดยประมาท มาใช้บังคับกับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในสมัยนั้น โดยมีแนวความคิดว่าผู้ขายควรต้องรับผิดชอบความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากความบกพร่องของสินค้าที่ขายไป และเมื่อนำแนวความคิดดังกล่าวนี้มาเปรียบเทียบกับแนวคิดของคนในสมัยปัจจุบัน ที่เห็นว่าคนส่วนใหญ่ที่ได้รับบาดเจ็บจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ถึงแม้ว่าจะไม่มีนิติสัมพันธ์หรือมีสัญญาซื้อขายระหว่างกันก็ตาม ซึ่งจะช่วยให้เห็นถึงความสอดคล้องกันและถือว่าเป็นแนวความคิดทางกฎหมายที่สำคัญที่ทำให้เกิดกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ จนกระทั่งในระหว่างทศวรรษที่ 1960 ถึงทศวรรษที่ 1970 เป็นยุคที่กฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ได้มีการพัฒนาที่โดดเด่นที่สุด โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีคำพิพากษาออกมาเป็นกฎหมายในการบังคับใช้แก่คดีหลายๆคดี จนมีการขยายไปในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป (European) อย่างช้าๆ หลายประเทศนำไปเป็นต้นแบบของกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ไปใช้บังคับเป็นกฎหมายในประเทศของตนและปัจจุบันนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการปรับปรุงหลักกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพื่อให้ทันสมัยและมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยได้ออกเป็น The Restate - Ment (Third) of Torts : Product Liability ที่ถือว่าเป็นกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัยมากที่สุด

¹ David G. Owen. (2007). *The Evolution of Products Liability Law*. P 1. อ้างถึงในมานิตย์ วงศ์เสรีและคณะ. (2550). *ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 45.

² เรื่องเดียวกัน. หน้า 1.

วิวัฒนาการและแนวคิดกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแต่ละประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย กล่าวคือ

2.1 วิวัฒนาการ และแนวคิดกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย

ประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เพื่อประโยชน์ของผู้บริโภคให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้าที่ไม่มีความปลอดภัยและก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ใช้หรือผู้บริโภคเช่นเดียวกับประเทศอื่น เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มสหภาพยุโรป หรือประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น มีพัฒนาการของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศไทยอธิบายได้ต่อไปนี้

2.1.1 วิวัฒนาการ คຸ້ມครองผู้บริโภคของประเทศไทยสมัยโบราณ

ประเทศไทยเริ่มมีการซื้อขายและแลกเปลี่ยนสินค้ากันมาตั้งแต่สมัยโบราณจากประวัติศาสตร์ทางการค้าของไทยเท่าที่สามารถตรวจสอบได้เกี่ยวกับปัญหาความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยสมัยก่อนที่จะมีแนวความคิดในการตราพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนกรณีสินค้าเสียหายจะยังอยู่ภายใต้หลักความรับผิดชอบตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยซื้อขาย เรื่องความรับผิดในความชำรุดบกพร่องของสินค้าเท่านั้น โดยในวิวัฒนาการและแนวความคิดการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศ แยกได้ดังต่อไปนี้

1) สมัยสุโขทัย ถือว่าเป็นสมัยที่เริ่มมีความชัดเจนในการค้าขายระหว่างกับพิจารณาได้จากศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง โดยได้จารึกเป็นภาษาไทยในปี พ.ศ. 1835 ด้านที่ 1 ว่า “เมื่อชั่วพ่อขุนรามคำแหง เมื่อสุโขทัยนี้ดี ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว เจ้าเมืองบ่เอาจกอบในไพร่ลูทางเพื่อนจูงวัวไปค้า จี่ม้าไปขาย ไครจกัไคร่ค้าช้าง ค้า ไครจกัไคร่ค้ำม้า ค้า ไครจกัไคร่ค้ำเงื่อนค้ำทองค้ำ”³ จากหลักศิลาจารึกดังกล่าวทำให้เห็นว่าในสมัยสุโขทัยเป็นยุคที่มีความเจริญทางการค้าขายอย่างมาก นอกจากนี้แล้วในสมัยสุโขทัยยังถือเป็นจุดเริ่มต้นของการผลิตเงินตราที่มีรูปแบบเฉพาะตัวของคนไทย โดยทางราชการอนุญาตให้ประชาชนผลิตเงินพดด้วงใช้เอง และมีการยกเว้นการเก็บจังกอบ (ภาษีที่จัดเก็บค่าผ่านทางเข้าออกเมือง) เพื่อสนับสนุนการค้าเสรี แต่สำหรับความรับ

³สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2552). สคบ. การคุ้มครองผู้บริโภค. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ. หน้า 5.

ในความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ซื้อขายกันนั้น ยังไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดเกี่ยวกับความรับผิดชอบตามสัญญาซื้อขายระหว่างกันแต่อย่างใด

2) สมัยอยุธยา สมัยกรุงศรีอยุธยา มีการค้าขายกับต่างประเทศเพิ่มมากขึ้นกว่าในสมัยสุโขทัย และได้มีการออกพระราชกำหนดกฎหมายวางระเบียบเกี่ยวกับการค้าขายหลายฉบับ แต่เป็นลักษณะของกฎจารีตประเพณี ที่เป็นกฎเกณฑ์ข้อบังคับซึ่งคนในชุมชนใช้สืบต่อกันมาและเพิ่งจะมีการบัญญัติเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรใช้ในภายหลัง กล่าวคือ

(1) คัมภีร์พระธรรมศาสตร์หรือ ที่เรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า มูลคดี เป็นกฎหมายแม่บทที่ใช้เป็นหลักในการบัญญัติกฎหมายย่อยขึ้นมาบังคับใช้ โดยประเทศไทยได้แบบอย่างกฎหมายนี้มาจากคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของชาวมอญ รวมถึงชาวมอญเองก็ดัดแปลงคัมภีร์ดังกล่าวนี้มาจากคัมภีร์มธุธรรมศาสตร์ของประเทศอินเดียอีกต่อหนึ่ง โดยการตัดบางส่วนที่เป็นลัทธิพราหมณ์ออกเหลือเฉพาะที่เป็นกฎหมายแท้ๆ ไว้

(2) พระราชศาสตร์หรือสาขาคดี เป็นกฎหมายย่อยที่พระมหากษัตริย์ตราขึ้นใช้ในรูปพระราชกำหนด บทพระอัยการ และพระราชบัญญัติ โดยอาศัยคัมภีร์พระธรรมศาสตร์เป็นหลัก ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับเหตุการณ์บ้านเมืองและวัฒนธรรมประเพณีในสมัยนั้น พระราชศาสตร์จึงเป็นกฎหมายเฉพาะรัชกาล ซึ่งพระมหากษัตริย์องค์ต่อมาอาจยอมรับมาใช้หรือไม่ก็ได้ เอกสารทางประวัติศาสตร์ของสมัยอยุธยาได้สูญหายไปจำนวนมากในระหว่างที่กรุงศรีอยุธยาได้เสียกรุงครั้งที่ 2 ให้แก่ประเทศพม่าในปี พ.ศ. 2310 ทำให้การศึกษาทางประวัติศาสตร์ไม่มีความชัดเจนเท่าใดนัก

3) สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 ทรงเห็นควรให้ชำระกฎหมายเก่าที่มีมาแต่โบราณและทำการรวบรวมขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2347 เรียกว่า “กฎหมายตราสามดวง” มีตราประทับ 3 ดวง คือ ตราราชสีห์ ตราคชสีห์ และตราบัวแก้ว⁴ นอกจากนี้มีพระราชกำหนดเพื่อประกาศใช้สำหรับการซื้อขายทองคำ โดยพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ผู้ซื้อเสียสิทธิที่จะฟ้องร้องเอาราคาคืนจากผู้ขายได้ ทั้งนี้ เนื่องจากตามหลักกฎหมายเก่าผู้ซื้อทองคำมีความมั่นใจว่าจะได้รับราคาคืนอย่างแน่นอน หากทองที่ซื้อมาไม่ใช่ทองคำแท้หรือเป็นทองเคลือบทองอาบ ผู้ซื้อจึงไม่มีความระมัดระวังในขณะซื้อขาย แต่กฎหมายฉบับใหม่นี้บังคับให้ผู้ซื้อต้องใช้ความระมัดระวังสมควรในการตรวจตราทองคำก่อนซื้อ ถ้าผู้ซื้อประมาทเดินเลอราคาทองคำที่ผู้ขายจะต้องคืน จึงไม่สมควรให้ผู้ซื้อเป็นผู้ได้รับคืนไป แต่ให้ตกเป็นของแผ่นดิน ส่วนผู้ซื้อจะฟ้องเรียกเงินคืนได้หรือไม่อย่างไรนั้น ต้องพิจารณาในเรื่องความรับผิดชอบทางอาญา แนวความคิดในเรื่องความ

⁴ เชาวเรศ บุญพานิช. (2550). ปัญหาเรื่องที่มาและลักษณะของคัมภีร์พระธรรมศาสตร์สยาม. วารสารสังคมและมนุษยศาสตร์, 33(1) หน้า 57.

รับผิดชอบของผู้ขายที่จะต้องชำระราคาคืน โดยอาศัยเจตนาหรือความประมาทเลินเล่อของผู้ซื้อนั้น ยังไม่เป็นที่รู้จักในสมัยนั้น⁵

ต่อมามีการตัดสินคดีเกี่ยวกับการทำทองเคลือบทองอาบ ซึ่งถือว่าเป็นคดีที่สามารถเทียบได้กับความรับผิดชอบในการชำระคบกพร่องของสินค้าที่เห็นได้ในสมัยนั้น ในการตัดสินคดีดังกล่าวมีบทที่ว่า “มีบทพระอัยการห้ามไว้แต่ก่อนตามพระราชประเพณีสืบมา มิให้ผู้ใดทำทองเคลือบทองอาบทองพรางซื้อขาย จำนำ เป็นอันขาดทีเดียว ถ้าผู้ใดทำขึ้นได้พิจารณาเป็นสัจใช้ให้ ทวนด้วยลวดหนั่ง 25 – 60 ที ตัดนิ้วตะเวน อย่าให้กุมก้อน กุมกิมได้แล้วให้เร่งเงินให้ผู้มีชื่อผู้รับ จำนำ พระราชอาญาถึงเท่าคั้งนี้ ผู้มีชื่อซึ่งเป็นคนชั่วมิได้เกรงกลัวพระราชอาญาคบหากันลักลอบทำ ทองเคลือบทองอาบทองพรางซื้อขาย จำนำ แก่ผู้มีทรัพย์รับไว้ เมื่อพิเคราะห์ดูคนสองจำพวกนี้ ฝ่าย ผู้ทำ ผู้ซื้อ ผู้รับจำนำ เป็นเหตุ เป็นปัจจัยถึงกัน ฝ่ายผู้ทำเป็นคน โมหะ ยากจนคิดกลอุบาย โดยจะหา ทรัพย์ให้ได้เป็นอนาประโยชน์แก่ตัวมิได้เกรงกลัวภัยในอนาคต ปัจจุบันจึงได้กระทำการคั้งนี้ที่จะ ได้ทรัพย์โดยเร็ว ฝ่ายผู้มีทรัพย์ซึ่งรับ ชื่อ จำนำ เล่า ลงที่เป็นคน โลกเจตนาหาปัญญามีได้ เห็นว่ารูป ประพัน โดยผู้มีชื่อเอามาขายและจำนำราคาต่ำถูก รับไว้จะได้กำไรมาก มิได้พิจารณาให้ผู้รู้มาช่วยดู ทดลองให้รู้ว่าทองดีถั่ว ข้าว ค่วนรับไว้ด้วยใจโลก ครั้นนานมาจึงรู้ว่าทองเคลือบ อาบ เอามาร้องฟ้อง ว่ากล่าวแก่แห่งสภาเจ้าเมือง หวังจะเอาทรัพย์คืน ผู้รับฟ้องต้องลำบากยากที่จะพิจารณาหาความจริง ได้ จนเคืองได้ละออง ๆ สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวผู้ทรงพระธรรมอันมหาประเสริฐอุปถัมภ์ด้วยพระ ปรีชาญาณทรงพระราชดำริเห็นว่า บทพระอัยการให้เอาโทษแก่ผู้ทำทองพราง เคลือบ อาบ และผู้รู้ เห็นเป็นใจช่วยขาย ช่วยจำนำนั้น ก็ควรด้วยโทษอยู่แล้วแต่จะให้เรียกเอาเงินทุนให้แก่ผู้นั้น ครั้น จะยื่นคงไว้ตามบทพระอัยการ ฝ่ายผู้มีทรัพย์ซึ่งรับ ชื่อขาย จำนำ นั้นหาเจ็ดหลายไม่ ด้วยใจโลก เจตนามิได้พิจารณาที่จะซื้อหา รับจำนำ ไว้อีกถึงเป็นทองเคลือบ อาบ ก็ไว้ใจว่าจะได้ทุนคืน โดยพระอัยการ”⁶

ปรากฏว่ากฎหมายตราสามดวงนี้ถือว่าเป็นกฎหมายหลักที่ใช้มาตั้งแต่รัชกาลที่ 1 จนถึงรัชกาลที่ 5 เป็นเวลาเกือบ 100 ปี และถือว่าเป็นหลักกฎหมายที่เริ่มมีความชัดเจนในการ ค้ำครองผู้บริโภคและผู้ซื้อมากขึ้น

⁵ โรแบร์ต แลงกัตต์. (2526). ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์. หน้า 86.

⁶ สถาบันปรีดี พนมยงค์. (2548). กฎหมายตราสามดวง ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง. แก้ไขปรับปรุงใหม่ เล่ม 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 272.

4) สมัยรัชกาลที่ 5 การปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตก การปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตกเพื่อให้ทันสมัย ในสมัยของรัชกาลที่ 5 กฎหมายตราสามดวงนี้จึงมีการเลิกใช้ และได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 3 เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2467 โดยให้มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2468 เป็นต้น โดยในการยกร่างกฎหมายลักษณะซื้อขายสินค้า คณะกรรมการได้ยกร่างโดยอาศัยพระราชบัญญัติว่าด้วยการซื้อขายสินค้าของประเทศอังกฤษเป็นแม่บทสำคัญ โดยการตีความกฎหมายลักษณะซื้อขายของอังกฤษได้หลายกรณี⁸ และได้มีการตรวจชำระใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ใหม่ เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2471 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2472⁹ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้

บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายทรัพย์สินและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ซื้อหรือผู้ขายต่อสินค้าที่ซื้อขาย รวมทั้งความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 ที่กำหนดให้ผู้ขายต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องในกรณีที่ทรัพย์สินที่ขายนั้นชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติที่ดี ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาที่ดีผู้ขายจะต้องรับผิด (มาตรา 472 วรรคหนึ่ง) แม้ผู้ขายรู้หรือไม่ว่าความชำรุดบกพร่องมีอยู่ (มาตรา 472 วรรคสอง) สาเหตุที่ผู้ขายจะต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ขายนั้น ก็เนื่องมาจากหลักทั่วไปในสัญญาที่กำหนดให้คู่สัญญาจะต้องกระทำการโดยสุจริต¹⁰ โดยผู้ขายจะต้องใช้ความระมัดระวังตรวจสอบให้ดีกว่าทรัพย์สินที่ซื้อขายและจะส่งมอบนั้นต้องมีคุณภาพดีและเหมาะสมแก่ประโยชน์ในการใช้สอยของผู้ซื้อครบถ้วนทุกประการ

2.1.2 แนวคิดคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทยยุคใหม่

สมัยก่อนที่จะมีความคิดริเริ่มในการคุ้มครองผู้บริโภคเช่นสมัยปัจจุบันนั้น ระบบการค้าและระบบเศรษฐกิจของไทยจะเป็นไปในลักษณะที่ค่อนข้างแคบและจำกัดใช้เฉพาะในท้องถิ่น แต่ละท้องถิ่นเท่านั้น ประกอบกับในกระบวนการผลิตสินค้าและการจำหน่ายสินค้ายังคงเป็นไป

⁷ ชาญชัย แสงศักดิ์และวรรณชัย บุญบำรุง. (2552). การจัดทำประมวลกฎหมายของต่างประเทศและของไทย นิติธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม. หน้า 110.

⁸ วิษณุ เครืองาม. (2549). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ. หน้า 13.

⁹ สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์ และเผ่าพันธุ์ ขอบน้ำตาล. (2551). ประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เจริญรัฐการพิมพ์. หน้า 149.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน. หน้า 224.

ในลักษณะที่มีการแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน ไม่มีความสลับซับซ้อนมากนัก อย่างเช่นในสมัยปัจจุบันนี้ ซึ่งระบบการค้าและระบบเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเสรี มีการแข่งขันกันมากขึ้น ทำให้ผู้แข่งขันหาทางเอาชนะกันในรูปแบบและวิธีการต่างๆ ที่อาจจะไม่ถูกต้องจนนำไปสู่การไม่มีการแข่งขันหรือเกิดการผูกขาด (Monopoly)¹¹ ประกอบกับความเจริญทางอุตสาหกรรม กระบวนการผลิต วิทยาการ และระบบการตลาด มีความเจริญก้าวหน้าและสลับซับซ้อนเป็นอย่างมาก เพราะผู้ผลิตต่างก็หาวิถีทางที่จะลดค่าใช้จ่ายในการผลิตและเพิ่มผลกำไรให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จนทำให้ความละเอียดรอบคอบและคุณภาพของสินค้าลดลง นอกจากนี้ การขยายตัวแห่งการค้าและการพาณิชย์ มีการขยายตัวอย่างกว้างขวางออกไปจากระดับหมู่บ้านไปสู่ระดับเมืองและไปสู่ระดับประเทศ สินค้าในตลาดมีการกระจาย เผยแพร่ และมีการเพิ่มประเภทหรือชนิดมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม จนทำให้หลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat Emptor) ที่บังคับใช้อยู่ในขนาดความยุติธรรม เพราะผู้ซื้อในฐานะผู้บริโภคไม่อาจปรับตัวให้ทันกับความเจริญทางเทคโนโลยีได้และความระมัดระวังของผู้ซื้อในระดับวิญญูชนหรือระดับธรรมดาไม่อาจช่วยผู้ซื้อหรือผู้บริโภคให้ได้รับผลตอบแทนจากสินค้าที่ซื้อขายว่าคุ้มค่ากับเงินที่เสียไปหรือไม่ นอกจากนี้ ยังก่อให้เกิดอันตรายเนื่องจากการบริโภคสินค้าที่ซื้อมาโดยไม่อาจคาดหมายได้ ด้วยเหตุนี้ ภาครัฐเริ่มหันเข้ามาคุ้มครองและปกป้องรักษาผลประโยชน์ของผู้บริโภคให้มากขึ้น โดยเฉพาะสิทธินอกเหนือจากสิทธิที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่อง สัญญาธรรมดา โดยได้มีการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในด้านต่างๆ มากมาย เพื่อแก้ปัญหาเป็นกรณีไป มีนโยบายให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นผู้รับผิดชอบแต่ละด้านเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งในขณะเริ่มแรกยังไม่มี การจัดตั้งองค์กรเพื่อรับรองสิทธิของผู้บริโภค (General Right of the Consumer) และจัดตั้งองค์กรกลาง (Central Agency)¹² ขึ้นมาแต่อย่างใด

กฎหมายที่รัฐออกมาเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคดังกล่าวล้วนแต่เป็นกฎหมายมหาชนที่มีความมุ่งเน้นคุ้มครองประชาชนให้มีความปลอดภัยเป็นการทั่วไป โดยคำนึงถึงสิทธิของผู้บริโภคในประเทศไทยเป็นหลัก ในครั้งแรกที่รัฐเริ่มใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันความเสียหายอันเกิดขึ้นจากการบริโภคสินค้า ได้มีการออกกฎหมายฉบับหนึ่งในรัชกาลที่ 7 ชื่อว่า พระราชบัญญัติหางน้ำนม พ.ศ. 2470 ใช้นบังคับกับสินค้าประเภทหางน้ำนม โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้เพราะหางน้ำนมนั้นเมื่อใช้เลี้ยงทารก ก็ทำให้ทารกมีอาหารไม่พอเลี้ยงร่างกายทำให้เกิด

¹¹ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 3. หน้า 1.

¹² สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 3. หน้า 4.

โรคภัยแรงต่างๆ และในเวลานั้นปรากฏว่ามีผู้ใช้หางน้ำนมเลี้ยงทารกอย่างแพร่หลายในประเทศไทย¹³

ประเทศไทยเริ่มมีการตื่นตัวด้านการคุ้มครองผู้บริโภค เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2512 เนื่องจากการเล็งเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการรวมพลังผู้บริโภคและต่อต้านการเอาเปรียบโดยไม่เป็นธรรมจากผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย โดยสภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์เป็นหน่วยงานแรกที่ริเริ่มดำเนินการด้านนี้อย่างจริงจังและได้เริ่มทำการติดต่อประสานงาน ตลอดจนเข้าเป็นสมาชิกกับสหพันธ์องค์การผู้บริโภคระหว่างประเทศ (International Organization of Consumer Unions – IOCU)¹⁴ สำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ ได้วางข้อกำหนดในการเป็นสมาชิกของสหพันธ์ไว้ว่าประเทศสมาชิกจะต้องกำหนดสิทธิของผู้บริโภคขั้นพื้นฐาน (Consumer Rights) ดังนี้¹⁵

- สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัย (The Right to Safety)
- สิทธิที่จะได้รับความรู้ ข้อมูล ข่าวสารอย่างถูกต้องและเพียงพอ (The Right to be informed)
- สิทธิที่จะซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคด้วยราคายุติธรรม (The Right to Just Prices)
- สิทธิที่จะร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม (The Right to be Heard)
- สิทธิที่จะได้รับการชดเชยความเสียหาย (The Right to Redress for Damages)
- สิทธิที่จะได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สะอาด (The Right to Clean Environment)
- สิทธิที่จะได้รับบริโภคศึกษา (The Right to Consume Education)

หลังจากที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกของสหพันธ์องค์การผู้บริโภคระหว่างประเทศแล้ว ได้พยายามจัดตั้งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2522 จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ขึ้น โดยมีวิธีการคุ้มครองผู้บริโภค แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ¹⁶

- 1) การป้องกันความเสียหาย โดยกฎหมายกำหนดให้รัฐมีอำนาจควบคุมกำกับให้เกิดความปลอดภัยและเกิดความเป็นธรรม

¹³ สุขุม สุภนิษฐ์. (2552). คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 24.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน. หน้า 25.

¹⁵ สุขุม สุภนิษฐ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 13. หน้า 26.

¹⁶ สุขุม สุภนิษฐ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 13. หน้า 29.

2) การเยียวยาชดใช้หากเกิดความเสียหาย โดยการจัดตั้งองค์กรของรัฐหรือเอกชน เช่น สมาคมผู้บริโภคให้ดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดีแทนผู้บริโภค

มาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2556 ในการดำเนินการตามกฎหมายที่ทำให้เป็นการคุ้มครองสวัสดิภาพความปลอดภัยของประชาชนมักจะติดปัญหาสภาพบังคับทางแพ่ง คือ การฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายและอำนาจในการดำเนินคดีของผู้เสียหายยังขาดความสมบูรณ์ ต้องอาศัยบัญญัติในกฎหมายแพ่งบังคับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือมาตรการลงโทษผู้ฝ่าฝืนตามกฎหมายอาญาเช่นเดิม ไม่ได้มุ่งประสงค์จะคุ้มครองผู้บริโภคอย่างแท้จริง ส่วนใหญ่จะเป็นกฎหมายที่กำหนดให้ภาครัฐออกกฎ ระเบียบหรือคำสั่ง ให้ผู้ประกอบการธุรกิจต้องปฏิบัติตามเท่านั้น นอกจากนี้ ผู้เสียหายที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายนี้ ยังคงยึดถือหลักความผูกพันทางสัญญาระหว่างกันอยู่ โดยคำว่า ผู้บริโภค¹⁷ หมายความว่า เฉพาะผู้บริโภคในสัญญาซื้อขาย เช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อหรือผู้รับบริการเท่านั้น ไม่ได้หมายถึงผู้เสียหายที่เป็นผู้ใช้หรือผู้บริโภคที่แท้จริงแต่อย่างใด เพราะไม่ใช่คู่สัญญาต่อกัน¹⁸ ดังนั้น ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากการบริโภคสินค้า จึงไม่ได้รับการคุ้มครองหรือได้รับการเยียวยาเท่าที่ควร

ส่วนที่เกี่ยวกับความปลอดภัยของสินค้าตามพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับคุ้มครองผู้บริโภค ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบของการป้องกัน การประกาศเตือน และการออกกฎกระทรวงมาบังคับในเรื่องนั้นๆ เท่านั้น ประกอบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2556 ต้องเชื่อมโยงกับกฎหมายอื่นๆ เช่น พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม หรือพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เป็นต้น โดยให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับเรื่องนั้นๆ เป็นการเฉพาะอีกประการหนึ่ง มากกว่าการดำเนินคดีเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับการเยียวยาความเสียหาย เพราะไม่มีบทบัญญัติให้ผู้ประกอบการธุรกิจต้องชดใช้ค่าเสียหายโดยตรงในความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ตนเองได้ผลิตหรือนำมาจำหน่ายแต่อย่างใด สำหรับการฟ้องคดีของผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการบริโภคหรือใช้สินค้าในช่วงก่อนที่ประเทศไทยประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้น การฟ้องคดีของผู้บริโภคหรือผู้เสียหายจะอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะซื้อขายและลักษณะละเมิด โดยมีรายละเอียดได้ดังนี้

¹⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2556 มาตรา 3 “ผู้บริโภค” หมายความว่า ผู้ซื้อหรือได้รับบริการจากผู้ประกอบการธุรกิจ และหมายความรวมถึงผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการด้วย

¹⁸ สุขุม สุนทรชัย. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 13. หน้า 51.

2.1.2.1 การคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักซื้อขายและการรับประกันคุณภาพ สัญญาซื้อขายถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของความเสียหายที่จะเกิดกับผู้บริโภค โดยเป็นสัญญาต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน เพราะผู้ซื้อมีความต้องการซื้อสินค้าที่ถูกต้องตามความประสงค์ เหมาะสมแก่การใช้งานและมีความปลอดภัย ส่วนผู้ขายต้องการเงินหรือมูลค่าของสินค้าที่ได้ทำสัญญาซื้อขายเป็นการตอบแทน สำหรับปัญหาเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ทำสัญญาซื้อขายกันนั้น จะมีการนำหลักการรับประกันสินค้า (Warranty) มาใช้บังคับ โดยการรับประกันอาจจะทำด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรก็ได้ ขึ้นอยู่กับสัญญาซื้อขายอันเป็นสัญญาประรชาน เรียกการรับประกันกรณีนี้ว่า การรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) เช่น ผู้ขายกับผู้ซื้อทำสัญญาซื้อขายหม้อแปลงไฟฟ้า โดยผู้ขายรับประกันคุณภาพหม้อแปลงไฟฟ้าเป็นระยะเวลา 3 ปี ภายหลังจากส่งมอบสินค้า ถือได้ว่าผู้ขายได้รับประกันโดยชัดแจ้ง หากหม้อแปลงไฟฟ้าชำรุดของผู้ขายต้องรับผิดชอบ¹⁹ หรือกรณีการซื้อขายสินที่มีกรรับรองคุณภาพของสิไว้ 1 ปี ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาซื้อขาย หากสิเสื่อมคุณภาพก่อนระยะเวลารับรองคุณภาพตามที่ได้ตกลงกันไว้ผู้ขายต้องรับผิดชอบ²⁰

กรณีที่ไม่มีการกำหนดการรับประกันที่ชัดแจ้ง กฎหมายได้สร้างภาระและหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่ผู้ขายว่าได้มีการรับรองหรือรับประกันสินค้าไว้โดยปริยาย แม้ความจริงจะไม่ได้มีการรับประกันดังกล่าวไว้เลยก็ตาม เรียกว่า การรับประกันโดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมาย²¹ ถือว่าเป็นการรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) นั้นเอง โดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472²² เช่น จำเลยคาดเห็นหรือควรคาดเห็นพฤติการณ์ว่า โจรทักจะนำกระป๋องสำหรับบรรจุปลา กับน้ำซอสมะเขือเทศ²³ หรือนำเสื้อผ้ายาส่งออก²⁴ ไปขายในต่างประเทศเมื่อกระป๋องเป็นสนิมหรือเสื้อผ้ายาสีเนื่องจากนำสีไม่มีคุณภาพมาใช้ในการผลิต ถือเป็นความบกพร่อง ผู้ขายจึงต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472

¹⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6968/2538.

²⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1285/2553.

²¹ มานิตย์ จุมปา. (2554). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 218.

²² มาตรา 472 บัญญัติว่า “ในกรณีทรัพย์สินซึ่งขายนั้นชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใด อันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปรกติที่ดี ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาที่ดีท่านว่าผู้ขายต้องรับผิดชอบความรับผิดในมาตรานี้ย่อมใช้ได้ ทั้งที่ผู้ขายรู้อยู่แล้วหรือไม่รู้ว่าความชำรุดบกพร่องนั้นมีอยู่”

²³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3496/2538.

²⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3086/2540.

นอกจากนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยังมีบทบัญญัติกำหนดหน้าที่ของผู้ซื้อให้มีความระมัดระวังและใช้ความรอบคอบในการตรวจสอบสินค้าในระหว่างที่ได้รับ การส่งมอบอันเป็นไปตามหลัก “ผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat Emptor)” ในมาตรา 473²⁵ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติยกเว้นความรับผิดของผู้ขาย ไม่ต้องรับผิดต่อผู้ซื้อตามมาตรา 472 ถ้าในเวลาซื้อขายผู้ซื้อหรือผู้ซื้อที่มีความชำรุดบกพร่องหรือควรจะได้รู้ว่ามี ความบกพร่อง หากได้ ใช้ความระมัดระวัง หรือถ้าความชำรุดนั้นเห็นเป็นประจักษ์ในเวลาส่งมอบ ผู้ซื้อยอมรับไว้ผู้ขายจึง ไม่ต้องรับผิดต่อผู้ซื้อแต่อย่างใด

2.1.2.2 การคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายลักษณะละเมิด หลักความรับผิดทางละเมิดถือว่าบ่อเกิดแห่งหนี้เกิดจาก “นิติเหตุ” แตกต่างจากความรับผิดตามสัญญาซื้อขายถือว่า บ่อเกิดแห่งหนี้เกิดจาก “นิติกรรม” โดยหลักความรับผิดทางละเมิด มีแนวคิดที่สำคัญ คือ การมุ่ง คุ้มครองสิทธิของบุคคลใดๆ ในอันที่จะไม่ได้ถูกทำให้เสียหายและมุ่งเยียวยาความเสียหายที่มีผลมา จากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ แม้ผู้กระทำละเมิดจะไม่มี ความสัมพันธ์ทางสัญญา ใดๆ กับผู้ได้รับความเสียหายเลยก็ตาม หลักความรับผิดทั่วไปของหลักละเมิด ประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ในมาตรา 420 บัญญัติให้ผู้จงใจหรือประมาทเลินเล่อ กระทำโดยผิด กฎหมายทำให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดีทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ก็ดี ท่านว่าผู้นั้นกระทำละเมิด จำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น ในการฟ้องให้รับผิดฐาน ละเมิดอันเกิดจากความรับผิดต่อสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้นเป็นการแน่นอนว่าผู้เสียหายจะต้อง เรียกร้องให้รับผิดตามหลักกฎหมายละเมิด ในกรณีที่บุคคลภายนอกจะถือเอาประโยชน์จากสัญญา ไม่ได้²⁶ เพราะในการใช้หรือบริโภคสินค้าผู้บริโภคอาจเป็นบุคคลภายนอกซึ่งมิใช่คู่สัญญาก็ได้ โดยผู้มีอำนาจฟ้องได้จะต้องเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงเท่านั้น เว้นแต่ จะเป็นการดำเนินคดี แทนผู้เสียหาย เช่น กรณีผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ เป็นต้น

²⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 473 บัญญัติว่า “ผู้ขายไม่ต้องรับผิดในกรณีดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(1) ถ้าผู้ซื้อหรือผู้ซื้อแล้วแต่ในเวลาซื้อขายที่มีความชำรุดบกพร่องหรือควรจะได้รู้ได้เช่นนั้น หากได้ใช้ความ ระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายแต่วิญญูชน

(2) ถ้าความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นอันเห็นประจักษ์แล้วในเวลาส่งมอบ และผู้ซื้อรับเอาทรัพย์สินนั้นไว้ โดยมิได้อิดเอื้อน

(3) ถ้าทรัพย์สินนั้นได้ขายทอดตลาด”

²⁶ จี๊ด เศรษฐบุตร. (2550). หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 56.

การฟ้องผู้กระทำละเมิดตามมาตรา 420 ผู้ฟ้องคดีหรือผู้บริโภคมีภาระในการพิสูจน์ให้ได้ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 420 กล่าวคือ ต้องพิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายและความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ขาย ผู้ผลิต หรือผู้ให้บริการตลอดจนความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากการกระทำของผู้ขาย ผู้ผลิต หรือผู้ให้บริการนั้นด้วย โดยในการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อในกรณีผู้ผลิตสินค้า นั้นเป็นการยุ่งยากหรือต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญ และไม่สามารถพิสูจน์ได้เลย เนื่องจากกระบวนการผลิตสินค้าเกือบทุกขั้นตอนอยู่ในความรับรู้ของผู้ผลิตเพียงแต่ฝ่ายเดียวเท่านั้น ดังนั้นหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 เรื่องละเมิด จึงไม่อาจให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างเพียงพอ²⁷

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 เป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่มุ่งให้ความคุ้มครองบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลหรือทรัพย์อันตราย โดยผู้ที่ต้องรับผิดชอบหรือผู้ครอบครองไม่จำเป็นต้องจงใจหรือประมาทเลินเล่อแต่กฎหมายให้รับผิดชอบจากความบกพร่องดังกล่าว เนื่องจากเป็นความรับผิดชอบที่เกิดจากข้อสันนิษฐานของกฎหมาย หรือเรียกว่า “ความรับผิดเด็ดขาด”²⁸ โดยเป็นไปเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของฝ่ายผู้เสียหายที่ไม่ได้เป็นฝ่ายก่อขึ้น ดังนั้น กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้ก่อให้เกิดความเสียหายมีภาระพิสูจน์ให้หลุดพ้นความรับผิด เพราะเหตุว่าความเสียหายเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือเพราะความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง ต่างกับมาตรา 420 ที่ให้ภาระการพิสูจน์ความผิดเป็นของฝ่ายผู้เสียหายถึงความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อของผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย

นอกจากนี้ ทรัพย์อันตราย ยังหมายความรวมถึง ทรัพย์อันตรายโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ คือ ทรัพย์ที่โดยสภาพของทรัพย์นั้นไม่เป็นอันตราย แต่เมื่อมีการนำไปใช้อาจเกิดจากอันตรายขึ้นได้ เช่น มีดทำครัว ไม่ถือว่าเป็นทรัพย์อันตรายโดยสภาพ แต่ถ้านำไปวางใกล้มือเด็ก อาจจะเป็นอันตรายได้ และทรัพย์อันตรายอาจเกิดขึ้นได้โดยอาการกลไกของทรัพย์นั่นเอง กล่าวคือ ทรัพย์นั้นมีเครื่องจักรกลเป็นตัวสำคัญในการทำงาน เช่น มอเตอร์ไฟฟ้าหรือเครื่องสูบน้ำ เป็นต้น

2.1.2.3 การคุ้มครองผู้บริโภคตามประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายอาญาถือเป็นกฎหมายมหาชนที่ควบคุมดูแลความสงบเรียบร้อยของประชาชน และถือว่าเป็นกฎหมายที่มีข้อบัญญัติในการให้ความคุ้มครองประชาชนให้พ้นจากอันตรายจากการบริโภคสินค้าประเภทหนึ่ง บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคให้มีความปลอดภัยจากการปลอมปนอาหาร ยา หรือ

²⁷ มานิตย์ จุมปา. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 21. หน้า 50.

²⁸ เพิ่ง เพิ่งนิติ. (2550). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ละเมิด ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 337.

เครื่องอุปโภคบริโภคอื่น²⁹ เอาผิดกับผู้เอาของมีพิษหรือสิ่งอื่นที่น่าจะเป็นอันตรายแก่สุขภาพเจลลงในอาหารหรือน้ำ³⁰ หรือการนำเข้ามาในราชอาณาจักร จำหน่ายหรือเสนอจำหน่ายซึ่งสินค้าที่มีชื่อรูป รอยประดิษฐ์ อันเป็นเครื่องหมายการค้าปลอมหรือเลียนแบบเครื่องหมายการค้าของผู้อื่น³¹ ให้รับโทษที่บัญญัติไว้ ถือว่ากฎหมายอาญามีประโยชน์ในแง่การคุ้มครองผู้บริโภคไม่น้อย แต่หากพิจารณาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาอย่างละเอียดแล้วจะพบว่าไม่สามารถเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหายได้³² เนื่องจากกฎหมายอาญามุ่งป้องกันโดยการลงโทษทางอาญาเป็นสำคัญ และจะต้องเป็นการกระทำโดยเจตนาหรือประมาทเลินเล่อเท่านั้น หากเป็นกรณีที่ไม่อาจคาดหมายได้ว่าจะเป็นการเกิดอันตรายก็ไม่อยู่ในความรับผิดชอบตามกฎหมายอาญาแต่อย่างใด

2.1.2.4 การคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายอื่นๆ ประเทศไทยมีกฎหมายเฉพาะที่บัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้าประเภทหนึ่งประเภทใดอยู่เป็นจำนวนมากคร่าวๆ ได้ถึง 50 ฉบับ³³ เช่น พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ.2511 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เป็นต้น โดยกฎหมายเฉพาะเหล่านี้มีบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ผลิตสินค้าไว้ และเมื่อผู้ผลิตได้ฝ่าฝืนบทกฎหมายมีเพียงโทษทางอาญา หรือเพิกถอนใบอนุญาตที่หน่วยงานรัฐออกให้เท่านั้น ล้วนแต่เป็นกฎหมายที่มีลักษณะเป็นกฎหมายมหาชนที่มุ่งหมายเพื่อบังคับความปลอดภัยของสาธารณชนและป้องกันความเสียหายอันเนื่องจากการบริโภคของประชาชน³⁴ โดยไม่มีบทบัญญัติถึงการเยียวยาชดเชยหากเกิดความเสียหายเนื่องจากการบริโภคขึ้น จึงไม่ถือว่าเป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง

2.2 วิวัฒนาการ และหลักการพิจารณาความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษถือเป็นประเทศแรกที่มีการเรียกร้องความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยการเรียกร้องให้รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศอังกฤษ ในช่วงต้นยุคกลางของประเทศอังกฤษถือว่าเป็นช่วงยุคที่ดีที่สุด

²⁹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 236

³⁰ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 237

³¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 275

³² สุขุม สุกนิตย์. อ่างแก้วเชิงอรรถที่ 13. หน้า 27.

³³ สุขุม สุกนิตย์. อ่างแก้วเชิงอรรถที่ 13. หน้า 37.

³⁴ สุขุม สุกนิตย์. อ่างแก้วเชิงอรรถที่ 13. หน้า 24.

กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ได้บัญญัติอยู่ในกฎหมายแพ่งเอกชนของอังกฤษ ส่วนกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมการผลิตหรือการควบคุมคุณภาพของสินค้าจะอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบตามกฎหมายอาญาของอังกฤษ โดยรัฐจะเข้าดูแลคุณภาพของสินค้าที่มีการพัฒนาขึ้นให้เป็นที่ไปตามที่กฎหมายอาญาในแต่ละท้องถิ่นที่บัญญัติขึ้นมาเพื่อปกป้องประชาชนไม่ให้ถูกหลอกลวงจากผู้ขายมากกว่าการมุ่งคุ้มครองเยียวยาความเสียหายจากการบาดเจ็บอันเป็นผลมาจากสินค้านั้น³⁵

ต่อมายุคสมัยโรมันตอนปลาย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องความยุติธรรมในคุณภาพของสินค้า ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบง่ายๆ และอยู่ในกลุ่มชนบทของประเทศอังกฤษเท่านั้น โดยสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนจากหลักฐานทางกฎหมายในประมวลกฎหมายจัสติเนียน (Justinian's Degas)³⁶ ที่ถูกสร้างขึ้นในยุคกลางของสมัยโรมัน ได้มีการจำกัดขอบเขตของกฎหมายอังกฤษให้เป็นหมวดหมู่ตลอดจนมีการศึกษากฎหมายแพ่งกันอย่างแพร่หลายในสมัยนั้น จนในศตวรรษที่ 13 มีนักปราชญ์นิกายสกอัสติก (Scholastic) ชาวอิตาลีชื่อโทมัส อควีนาส (Thomas Aquinas) ได้เขียนหนังสือชื่อ “Summa Theologies” ที่เป็นหนังสือใช้สอนในมหาวิทยาลัยโคโลญจ์³⁷ แสดงให้เห็นถึงการค้าและการคุ้มครองผู้บริโภคในสมัยนั้นว่า “ผู้ขายสินค้าโดยไม่เปิดเผยข้อบกพร่องหรือปิดเป็นความลับไว้เป็นบาป และการขายสินค้าที่มีข้อบกพร่องชำระคืนผู้ขายได้รู้และผู้ซื้อไม่รู้ การขายนั้นเป็นโมฆะ โดยผู้ขายมีภาระที่จะต้องคืนราคาค่าส่วนที่ชำระคืนบกร่องให้แก่ผู้ซื้อ และผู้ซื้อต้องรับผิดชอบในข้อบกพร่องที่ปรากฏชัดเจนใดๆ ในสินค้านั้น”³⁸ ตามที่นักปราชญ์โทมัส อควีนาส กล่าวไว้นี้ สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญอกงามของวัฒนธรรมและคุณธรรมในการซื้อขายในสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี โดยหลักกฎหมายที่ประเทศอังกฤษได้นำมาเป็นหลักในการปรับใช้ในการพิจารณาความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมีดังต่อไปนี้

2.2.1 หลักผู้ซื้อต้องระวังและการรับประกัน (Caveat Emptor and Warranty)

ศตวรรษที่ 1600 ประเทศอังกฤษใช้หลักความรับผิดชอบของผู้ขายต่อความเสียหายจากความชำรุดบกพร่องของสินค้า โดยอาศัยหลักกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) โดยเป็นที่ไปตามหลักของศาสนาโรมัน (The Ecclesiastical Law Doctrine) ที่หลงเหลือมาจากสมัยโรมันตอนปลาย โดยผู้ซื้อเป็นผู้ที่ต้องแบกรับความเสี่ยงตามหลัก “ผู้ซื้อต้องระวัง (Let the Buyer Beware หรือ

³⁵ David G. Owen. อ้างแล้วเชิงบรรณที่ 1. หน้า 2.

³⁶ David G. Owen. อ้างแล้วเชิงบรรณที่ 1. หน้า 5.

³⁷ David G. Owen. อ้างแล้วเชิงบรรณที่ 1. หน้า 10.

³⁸ David G. Owen. อ้างแล้วเชิงบรรณที่ 1. หน้า 14.

Caveat Emptor)³⁹ ผู้ซื้อ มีหน้าที่ที่จะต้องปกป้องตัวเอง ในความไม่ปลอดภัยหรือข้อบกพร่องที่ปรากฏอย่างชัดเจนและยังต้องยอมรับในความไม่ปลอดภัยที่ซ่อนอยู่ในสินค้านั้นด้วย ต่อมาอีก 2 ศตวรรษ มีการนำหลักความทุจริตหรือหลักความฉ้อฉล (Case of Fraud) และหลักการรับประกันคุณภาพ โดยชัดแจ้ง (Express Warranty) มาใช้บังคับในการให้ความคุ้มครอง ผู้ซื้อให้มากขึ้นกว่าเดิม แต่อย่างไรก็ตามความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ในขณะนั้นก็ยังอยู่ภายใต้หลักผู้ซื้อต้องระวัง

กระทั่งในปี ค.ศ.1810 ศาลในประเทศอังกฤษ ได้ตัดสินคดี Holcombe v. Hewson⁴⁰ ที่มีการกำหนดหลักการใหม่แทนที่หลักผู้ซื้อต้องระวังที่กำหนดให้ผู้ซื้อต้องยอมรับความเสี่ยงจากข้อบกพร่องที่ซ่อนอยู่ในสินค้า กลายเป็นหลักตรงกันข้ามกันที่ทำให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบในกรณี que ผู้ขายรับประกันคุณภาพของสินค้าและแสดงโดยชัดเจนว่าสินค้าที่ขายไม่มีความชำรุดบกพร่องซ่อนอยู่ (Hidden Defect) หรือเรียกหลักนี้ว่า “หลักผู้ขายต้องระวัง (Caveat Vendetta)” และเมื่อปี ค.ศ.1815 ได้มีการตัดสินคดี Gardiner v. Gray⁴¹ โดยผู้พิพากษา ชื่อ Lord Ellenborough ที่ได้อธิบายแนวความคิดพื้นฐานของการรับประกันคุณภาพในสินค้า ที่ไม่มีการรับประกันจากผู้ขาย โดยชัดแจ้งหรืออาจเรียกว่าการรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) ไว้ว่า “ผู้ซื้อเขามีสิทธิที่จะคาดหวังถึงรายละเอียด ข้อสัญญาซื้อขาย โดยปราศจากการรับประกันใดๆ ถือว่าเป็นสัญญาโดยปริยาย (Implied Term) ทุกสัญญา เพราะคู่สัญญาไม่มีโอกาสตรวจสอบเกี่ยวกับคุณสมบัติ ลักษณะ หรือความชำรุดบกพร่องได้ หลักผู้ซื้อต้องระวังจึงไม่สามารถนำไปใช้ได้”⁴² ต่อมาได้มีการพิพากษาคดีที่เกี่ยวกับการรับประกันคุณภาพของสินค้าโดยปริยาย (Implied Warranty) หลายคดีที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของผู้ขายที่ต้องมีความรับผิดชอบในความเสียหายของสินค้าที่ตนเองขายไป โดยเป็นเรื่องของกฎหมายการค้าขายภายใต้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีของประเทศอังกฤษ มากกว่าที่จะเป็นเรื่องของเจตนาภายในของผู้ขายที่จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากเจตนาของเขา ดังนั้น จึงไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างยุติธรรมเท่าที่ควร

2.2.2 หลักความสัมพันธ์ทางสัญญาและประมาท (Privity of Contract and Negligence)

การพัฒนาที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เกี่ยวกับหลักความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ในประเทศอังกฤษ จากการที่ได้เริ่มมีการนำหลักความรับผิดชอบทางละเมิดมาใช้บังคับในคดีที่มีความเสียหายเกิดจากผลิตภัณฑ์ แทนหลักของการรับประกันตามกฎหมายสัญญาที่นำเอาหลักของนิติสัมพันธ์ของ

³⁹ David G. Owen. อ้างแล้วเชิงบรรณที่ 1. หน้า 14.

⁴⁰ ศักดา ธนิตกุล. (2553). คำอธิบายและคำพิพากษาเปรียบเทียบกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. หน้า 14.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 14.

⁴² ศักดา ธนิตกุล. อ้างแล้วเชิงบรรณที่ 40. หน้า 15.

คู่สัญญาหรือหลักความสัมพันธ์ทางสัญญามาดำเนินคดีมาใช้ เพราะหลักการรับประกันคุณภาพ มีข้อจำกัดของการนำไปใช้งานเป็นอย่างมาก ซึ่งใน ค.ศ. 1842 ศาลในประเทศอังกฤษมีการตัดสินคดีแรกที่เกี่ยวกับความรับผิดของผู้ขายด้วยการนำเอาหลักตามกฎหมายละเมิดดังกล่าวมาปรับใช้ กรณีความเสียหายเป็นผลมาจากผลิตภัณฑ์ คือ คดีระหว่าง Winter Bottom v. Wright⁴³ ที่เหยื่อได้รับบาดเจ็บจากความประมาทของผู้ขายในความชำรุดบกพร่องของสินค้า เป็นเหตุให้ผู้ขายต้องรับผิดชอต่อผู้บาดเจ็บ แม้จะไม่มี ความผูกพันทางสัญญาต่อกันก็ตาม โดยผู้พิพากษา Lord A Binger, C.B. ได้ตั้งข้อสังเกตในเรื่องนี้ว่า การเรียกร้องของเหยื่อผู้ได้รับบาดเจ็บจะไม่สามารถดำเนินการตามข้อเรียกร้องได้ หากมีการจำกัดขอบเขตของการดำเนินคดีที่จะให้เป็นเรื่องของสัญญาไว้เช่นนี้ มันช่างเป็นเรื่องที่แปลกและเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นไปกว่าเหตุ เราสามารถมองเห็นปัญหาที่ตามมาจำนวนไม่น้อย⁴⁴ เมื่อปี ค.ศ.1893 ประเทศอังกฤษจึงได้มีการนำหลักผู้ขายต้องระวังไปบัญญัติไว้ในกฎหมายซื้อขายหรือกฎหมาย Sale of Goods Act of 1893 จนกระทั่งในปี 1932 ประเทศอังกฤษได้ยกเลิกหลักความผูกพันทางสัญญา (Privities of Contract) เปลี่ยนไปใช้หลักกฎหมายละเมิดในเรื่องความประมาทเลินเล่อในที่สุด ซึ่งคดีที่มีชื่อเสียงในการเรียกร้องความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยใช้หลักของความประมาท (Negligence) คือ คดี Donohue v. Stevenson⁴⁵

2.2.3 หลักในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 (Consumer Protection Act 1987)

เมื่อศตวรรษที่ 1987 รัฐสภาของประเทศอังกฤษ ได้ออกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค คือ Consumer Protection Act 1987⁴⁶ เพื่อใช้บังคับในกรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีความไม่ปลอดภัย ซึ่งเป็นแก้ไขพระราชบัญญัติความไม่ปลอดภัยของผู้บริโภค ค.ศ. 1978 (Consumer Safety Act 1978) และพระราชบัญญัติความไม่ปลอดภัยของผู้บริโภค (แก้ไขเพิ่มเติม) ค.ศ. 1986 (Consumer Safety (Amendment) Act 1986)⁴⁷ ที่มีอยู่แล้วโดยในส่วนของความ

⁴³ ขวัญชัย สันตสว่าง. (2549). กฎหมายป้องกันการผูกขาดทางเศรษฐกิจและการคุ้มครองผู้บริโภค. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 145

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน. หน้า 152

⁴⁵ จีราพร สุทันกิตระ. (2553). พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. รายงานวิจัยสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า 134.

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน. หน้า 140.

⁴⁷ จีราพร สุทันกิตระ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 45. หน้า 145.

รับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ได้มีการบัญญัติไว้ในส่วนที่ 1 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987⁴⁸ มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1) ผู้ต้องรับผิดชอบ ผู้ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 (มาตรา 1) ให้ผู้ต้องรับผิดชอบในความหมายของคำว่า “ผู้ผลิต (Producer)” โดยคำนิยามของผู้ผลิต ให้หมายความถึง

(1) บุคคลซึ่งเป็นผู้ผลิตสินค้า
(2) บุคคลที่แสดงชื่อของตนเองลงบนสินค้าหรือใช้เครื่องหมายทางการค้าหรือที่มีลักษณะเฉพาะใดๆ เกี่ยวกับสินค้าอันแสดงว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้า

(3) สินค้าที่ไม่ปรากฏชื่อผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือลักษณะสำคัญใดๆ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ในกระบวนการผลิต ผู้ดำเนินการในกระบวนการจำหน่ายต้องเป็นผู้ต้องรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบของผู้ผลิตบัญญัติไว้ในมาตรา 2 โดยผู้ผลิตหรือผู้ที่ถือว่าเป็นผู้ผลิตตามบทนิยามในมาตรา 1 จะต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคต่อเมื่อ

(1) เป็นผู้ผลิตสินค้า
(2) เป็นผู้ที่แสดงชื่อของตนเองลงบนผลิตภัณฑ์หรือใช้เครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายที่มีลักษณะเฉพาะอื่นใดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์นั้น แสดงตนว่าเป็นผู้ผลิตสินค้านั้น

(3) เป็นผู้นำเข้าสินค้านั้นเข้ามาจำหน่ายในประเทศสมาชิกของกลุ่มสหภาพยุโรปจากประเทศนอกสหภาพยุโรป เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้าของตนในการที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้แก่บุคคลอื่น

(4) ผู้ขายสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหาย จะต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายต่อเมื่อผู้เสียหายร้องขอให้เปิดเผยชื่อบุคคลตาม (1) ถึง (3) ข้างต้น โดยการร้องขอได้กระทำการภายในเวลาอันสมควรภายหลังจากความเสียหายได้เกิดขึ้น และผู้ขายละเลยไม่กระทำการร้องขอดังกล่าวหรือไม่แจ้งให้ทราบถึงบุคคลตาม (1) ถึง (3) ข้างต้น ภายในระยะเวลาอันสมควรหลังจากได้รับการร้องขอให้เปิดเผยชื่อของผู้เสียหาย

(5) ผู้ซึ่งเป็นผู้จำหน่ายส่วนประกอบใดๆ ไม่ว่าจะเป็นส่วนหรือวัตถุดิบอื่นใด จะไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายนี้ ถ้าหากพิสูจน์ได้ว่าเขาเป็นเพียงผู้จัดหาผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นส่วนประกอบเท่านั้น กรณีที่มีบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบหลายรายพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคมาตรา 2 (5) กำหนดให้บุคคลเหล่านั้นต้องร่วมกันหรือแทนกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายด้วย

⁴⁸ อนันต์ จันทโรภากร. (2547). กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 122-123.

2) ผู้เสียหาย ผู้ที่ได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 แบ่งออกเป็น 2 กรณี กล่าวคือ ผู้เสียหายโดยตรง ได้แก่ ผู้ที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินจากผลิตภัณฑ์โดยตรง โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 5(1) เช่น ผู้ซื้อสินค้า ผู้ใช้สินค้าหรือผู้ที่อยู่ใกล้เคียงกับสินค้าและได้รับความเสียหาย(Bystanders) และอีกกรณีหนึ่งเป็นผู้เสียหายโดยอ้อม คือ ผู้ที่อยู่ในความอุปการะและญาติ ตามพระราชบัญญัติอุบัติเหตุร้ายแรง ค.ศ.1976 (Fatal Accidents Act 1976) ของผู้ได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าให้ได้รับการคุ้มครองด้วย

3) สินค้า (Product) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศอังกฤษบัญญัติไว้ในมาตรา 1 (2) สินค้าใดๆ รวมถึงกระแสไฟฟ้า และชิ้นส่วนต่างๆของสินค้าตลอดไปจนถึงวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าด้วย โดยจะทำให้ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายต้องรับผิดชอบส่วนสัตว์ป่า (Game) หรือผลิตผลทางการเกษตร (Agricultural Product) ที่ไม่ผ่านกระบวนการแปรรูปทางอุตสาหกรรม รวมถึงตลอดถึงสินค้าที่ไม่ใช่สังหาริมทรัพย์ เช่น บ้านหรือที่ดินยกเว้นสัมภาระที่ใช้ในการก่อสร้างไม่ถือว่าเป็นสินค้าตามความหมายแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 นี้

4) ความชำรุดบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัยในสินค้า พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 มาตรา 3 ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ความไม่ปลอดภัย” (Defect) หมายถึง สินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องขาดความปลอดภัยอันพึงคาดหมายได้โดยบุคคลทั่วไป โดยหมายความรวมถึงความปลอดภัยในชิ้นส่วนที่ใช้ในการผลิตหรือประกอบเป็นสินค้าขั้นสุดท้าย ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน ชีวิต หรือร่างกาย สำหรับการพิจารณาความไม่ปลอดภัยในสิ่งที่คนทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังในความปลอดภัยจากสินค้าจะต้องคำนึงถึงสภาวะแวดล้อม ได้แก่

(1) ลักษณะและวัตถุประสงค์ในการนำผลิตภัณฑ์ออกวางสู่ท้องตลาดของผลิตภัณฑ์ที่นำออกสู่ท้องตลาด เช่น การบรรจุ การใช้เครื่องหมายและคำแนะนำที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ หรือการคำเตือนเกี่ยวกับการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำในสิ่งที่มีอยู่หรือเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์

(2) สิ่งใดก็ตามที่มีเหตุผลอันสมควรคาดหวังได้ว่าควรจะต้องมีหรือเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นั้น และ

(3) ช่วงเวลาที่ผลิตภัณฑ์นั้นถูกนำออกจำหน่ายโดยผู้ผลิตไปยังบุคคลอื่น

5) ความเสียหาย (Damage) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 มาตรา 5(1) ให้คำนิยามไว้ว่า หมายถึง บุคคลผู้ได้รับอันตรายแก่ร่างกายหรือชีวิต รวมถึงตลอดถึงความเสียหายต่อทรัพย์สินใดๆ ยกเว้นความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตัวสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือเป็นความชำรุดบกพร่องของตัวสินค้าเอง ซึ่งมาตรา 5 (2) ได้บัญญัติยกเว้นไว้ไม่ต้องรับผิดชอบแต่

ประการใด ค่าเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย นอกจากค่าเสียหายที่คำนวณเป็นต้นทุนแล้ว ศาลประเทศอังกฤษมีแนวทางปฏิบัติว่าผู้เสียหายสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน และความเสียหายในอนาคต เช่น การขาดประโยชน์ในการทำมาหาได้ในอนาคต การสูญเสียความสามารถในการประกอบอาชีพ⁴⁹ เป็นต้น สำหรับค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damage) ที่บังคับให้ผู้ผลิตหรือจำหน่ายต้องรับผิดชอบกรณีที่มีเจตนามุ่งแสวงหาผลกำไรเกินควร ละเลยการกระทำใดๆ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่บริโภค ซึ่งถือเป็นค่าเสียหายกรณีพิเศษที่กฎหมายบังคับให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายเชิงลงโทษแก่โจทก์ โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 มาตรา 5 (4) ให้ศาลกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษแก่โจทก์ได้ไม่เกิน 275 ปอนด์

2.3 วิวัฒนาการ และหลักการพิจารณาความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหรัฐอเมริกา

กฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของสหรัฐอเมริกามีวิวัฒนาการที่ดีที่สุดและมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางที่ประเทศต่างๆ นำไปบัญญัติเป็นกฎหมายของประเทศตนอีกด้วย วิวัฒนาการของหลักกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของสหรัฐอเมริกาสามารถอธิบายได้ ดังนี้

2.3.1 หลักผู้ซื้อต้องระวัง ความผูกพันทางสัญญา และหลักการรับประกัน (Caveat Emptor, Privities of Contract and Warranty)

กฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ในสหรัฐอเมริกามีพัฒนาการอย่างช้าๆ โดยตั้งแต่เริ่มต้นก่อตั้งสหรัฐอเมริกา ระบบศาลของสหรัฐอเมริกาได้นำหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษมาใช้บังคับ เพื่อเป็นการแสดงถึงความจงรักภักดีต่อประเทศอังกฤษเพราะชาวอังกฤษได้อพยพไปอยู่ที่สหรัฐอเมริกาเป็นส่วนใหญ่ โดยมีการยืมหลักกฎหมายที่สำคัญของประเทศอังกฤษมาใช้ในการพิจารณาคดีของศาล หลักที่สำคัญและมีประสิทธิภาพที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดของผู้ขาย คือ หลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat Emptor) และหลักความผูกพันทางสัญญา (Privities of Contract) มาใช้บังคับกับหลักการซื้อขายสินค้าในขณะนั้น ต่อมาในปี ค.ศ. 1804 ได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดในความชำรุดบกพร่องของสินค้าจากการใช้หลักผู้ซื้อต้องระวัง โดยนักวิชาการชื่อ Chancellor Kent แห่งรัฐนิวยอร์ก ได้แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นทางการที่สำคัญว่า “หลักผู้ซื้อต้องระวัง” (Caveat Emptor) ไม่ได้นำไปปรับใช้ในความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์เฉพาะที่มีความบกพร่อง

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 155.

ปรากฏชัดแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังไม่นำไปใช้กับบางสิ่งๆ ที่ความบกพร่องไม่ปรากฏชัดอีกด้วย เห็นได้จากคดีระหว่าง Sixes v. Woods⁵⁰

กระทั่งศตวรรษที่ 19 ศาลมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาเริ่มที่จะมีการยกเลิกหลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat Emptor) บ้างแล้ว และเริ่มมีการนำหลักผู้ขายต้องระวังหรือหลัก Vendetta Emptor และหลักการรับประกันคุณภาพโดยปริยาย (Implied Warranty) มาบังคับใช้แทน ในภาวะเศรษฐกิจและการค้าขณะนั้น ผู้ผลิต (Manufacture) เริ่มมีมากขึ้นและมีการมอบหมายให้ผู้ค้าปลีกเป็นผู้จัดจำหน่ายสินค้าให้แก่บุคคลที่ 3 ทำให้ผู้บริโภคทั่วไปเริ่มจะมีความสัมพันธ์ทางสัญญาเฉพาะกับผู้ค้าปลีกเท่านั้น ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1800 จนถึงศตวรรษที่ 1900 การฟ้องผู้ผลิตในความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ จึงสามารถฟ้องได้โดยไม่ต้องมีความผูกพันทางสัญญาต่อกัน หรือไม่ต้องอาศัยหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privities of Contract) มีการนำหลักความรับผิดชอบโดยประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตมาใช้บังคับแทนในกรณีดังกล่าว นอกจากนี้ประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำหลักความรับผิดชอบของผู้ขายดังกล่าวมารวบรวมเป็น The Uniform Sale Act of 1906 โดยระบุไว้ในมาตรา 2 กรณีที่ผู้ซื้อสินค้าจากผู้ขายตามที่ถูกขายได้อธิบายเสนอขายสินค้านั้นให้ถือว่าสินค้านั้นมีการรับประกันคุณภาพ ซึ่ง The Uniform Sale Act of 1906 ได้ออกบังคับใช้ภายหลังจากที่ประเทศอังกฤษได้ประกาศใช้ The English Sale of Goods Act of 1893 แล้ว

ต่อมา ปี ค.ศ. 1950 ศาลได้ปฏิเสธการยกข้อต่อสู้โดยอาศัยความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privities of Contract) จากผู้ขายปลีกหรือผู้จำหน่ายต่อจากผู้ผลิตอีกทอดหนึ่งอย่างชัดเจนและมีการปรับใช้หลักการรับประกันคุณภาพโดยปริยายที่ได้เริ่มต้นจากผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารของมนุษย์ไปสู่อาหารของสัตว์ รวมตลอดไปถึงผลิตภัณฑ์ที่ใช้เกี่ยวกับร่างกาย เช่น สบู่ ยาสีฟันหรือเครื่องสำอาง กระทั่งปลายทศวรรษที่ 1950 จนถึงต้นทศวรรษที่ 1960 หลักการรับประกันคุณภาพโดยปริยายเริ่มขยายการใช้ไปในศาลมลรัฐของประเทศอเมริกาอย่างรวดเร็ว โดยมีการนำไปปรับใช้กับสินค้าคงทน (Durable Goods)⁵¹ คดีที่มีชื่อเสียงในต้นปี 1960 ศาลฎีกาแห่งรัฐนิวเจอร์ซีย์ตัดสินคดี Henningsen v. Bloomfield Motors, Inc.,⁵² โดยมีข้อเท็จจริงว่าโจทก์หลายคน ได้ซื้อรถยนต์จากร้านขายรถยนต์ และรถยนต์นั้นได้ผลิตจากโรงงานของจำเลย เมื่อโจทก์นำไปใช้งานแล้วปรากฏว่าเกิดการหักเหไม่สามารถควบคุมทิศทางของรถยนต์ได้ เพราะสาเหตุจากความบกพร่องในการผลิตรถยนต์ของจำเลย ศาลชั้นต้นได้ตัดสินให้จำเลยรับผิดชอบในความประมาทดังกล่าว โดยผู้พิพากษาชื่อ Francis แห่งศาลฎีกาแห่งรัฐนิวเจอร์ซีย์ ได้ให้คำอธิบายว่า การรับประกันที่มีอยู่อย่างชัดแจ้งนั้น

⁵⁰ จีราพร สุทันกิตระ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 45. หน้า 169.

⁵¹ David G. Owen. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 78.

⁵² David G. Owen. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 56.

ถือว่าเป็นการรับประกันที่จำกัดเฉพาะการเปลี่ยนอะไหล่หรืออุปกรณ์ชิ้นส่วนของรถยนต์ไม่รวมไปถึงการรับประกันโดยปริยายในสมรรถนะของรถยนต์ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรมในอำนาจการต่อรองระหว่างจำเลยผู้ผลิตกับโจทก์ผู้ซื้อรถยนต์เพื่อการอุปโภค หลักความสัมพันธ์ทางสัญญาที่กำหนดให้ผูกพันเฉพาะคู่สัญญาจึงไม่อาจนำมาใช้อย่างเคร่งครัดได้ภายใต้ระบบการตลาดสมัยใหม่เมื่อจำเลยผลิตรถยนต์ออกวางในท้องตลาดใหม่ มีการโฆษณาชื่อของสินค้า

2.3.2 หลักความสัมพันธ์ทางสัญญาและความประมาท (Privities of Contract and Negligence)

เมื่อทศวรรษที่ 1800 ก่อนที่จะเกิดคดี Winter Bottom v. Wright ประเทศอังกฤษ ในขณะนั้นประเทศสหรัฐอเมริกายังใช้หลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privities of Contract) ได้ยืมมาจากประเทศอังกฤษใช้เป็นหลักในการพิจารณาตัดสินคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้า แต่เมื่อหน้าที่ในการผลิตสินค้าและหน้าที่ในการค้าปลีกมีการแยกออกจากกัน ผู้ผลิตอาจไม่มีความสัมพันธ์ใดๆ กับผู้ซื้อแต่มีความสัมพันธ์กับผู้ค้าปลีกเท่านั้น ถือว่าเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งสำหรับการเยียวยาความเสียหายของผู้บริโภคที่ได้รับบาดเจ็บจากการใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีความไม่ปลอดภัย เพราะเมื่อใดที่มีการฟ้องร้องผู้ผลิตสินค้าให้รับผิดชอบในความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่ผลิตขึ้นมาและทำให้ผู้ใช้เกิดอันตรายขึ้น ผู้ผลิตมักจะโต้แย้งหรือยกข้อต่อสู้ เรื่องความสัมพันธ์ทางสัญญากับผู้ซื้อหรือผู้ซื้อสินค้ามาตลอด ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมจากการใช้หลักความสัมพันธ์ทางสัญญาเป็นอย่างมาก จนกระทั่งเมื่อปี ค.ศ. 1913 ศาลฎีกาแห่งมลรัฐวอชิงตัน ได้พิพากษาคดี *Mayetta v. Armor & Co.*,⁵³ นำหลักการรับประกันคุณภาพของผู้ผลิตอาหารที่ขายให้แก่ผู้ค้าปลีกจะต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคในอันตรายที่เกิดขึ้นจากอาหารที่ผลิต โดยมีความเห็นว่า ผู้ผลิตอาหารได้ให้การรับประกันคุณภาพของอาหารต่อผู้ซื้อแต่ละรายว่าอาหารที่ตนผลิตนั้นอยู่ในสภาพที่เหมาะสมแก่การจำหน่ายไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค แม้ว่าผู้ผลิตจะไม่มี ความผูกพันทางสัญญากับผู้บริโภคก็ตาม เพราะได้มีการซื้อเนื้อผ่านผู้ขายรายย่อยอันเป็นการยกเว้นหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา ผู้ซื้อที่ได้รับอันตรายจากผลิตภัณฑ์ของผู้ผลิตจึงฟ้องผู้ผลิตได้

ปี ค.ศ. 1916 ศาลฎีกาแห่งมลรัฐนิวยอร์ก มีการตัดสินคดี *Macpherson v. Buick Motor Co.*⁵⁴ ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายสินค้าที่ไม่ปลอดภัยสมัยใหม่⁵⁵ โดยโจทก์ได้ซื้อรถยนต์คันหนึ่งจากตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ในประเทศซึ่งรถยนต์คันดังกล่าวผลิตโดยบริษัทจำเลย เมื่อระหว่างปลายเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1911 ขณะที่โจทก์กำลังขับรถยนต์กำลังนำ

⁵³ จีราพร สุทันกิตระ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 45. หน้า 186.

⁵⁴ จีราพร สุทันกิตระ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 45. หน้า 188.

⁵⁵ David G. Owen. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 90.

เพื่อนบ้าน ไปส่งโรงพยาบาลนั้น ปรากฏว่าล้อหลังรถยนต์ของเขาเกิดแตกขึ้น ทำให้เขาไม่สามารถบังคับได้และตกลงไปในลำคลองทำให้โจทก์ได้รับบาดเจ็บ แต่เนื่องจากตัวแทนจำหน่ายที่จำหน่ายรถยนต์ให้โจทก์ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะจ่ายค่าเสียหายแก่โจทก์ได้ทนายความของโจทก์จึงตัดสินใจฟ้องบริษัทจำเลยซึ่งเป็นผู้ผลิต ให้รับผิดชอบละเมิดโดยการกระทำประมาทเลินเล่อในการผลิต ซึ่งบริษัทจำเลยให้การต่อสู้ตามหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of Contract) แต่ศาลได้ตัดสินให้โจทก์ชนะคดีและให้จำเลยรับผิดชอบต่อโจทก์ ซึ่งหลักในคำพิพากษาคดี Macpherson ถือได้ว่าเป็นการวางข้อกำหนดแนวบรรทัดฐานที่ผู้บริโภคสามารถเรียกร้องให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบประมาทเลินเล่อได้ โดยผู้ฟ้องคดีไม่จำเป็นต้องมีความผูกพันทางสัญญาใดๆ กับผู้ผลิตและผู้ผลิตก็ต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคในความเสียหายนั้นจะเกิดจากความผิดพลาดหรือความบกพร่องของผู้ผลิตขึ้นส่วนอุปกรณ์ที่นำมาเป็นส่วนประกอบของสินค้าด้วย แม้ความบกพร่องจะไม่ได้เกิดจากการผลิตของผู้ผลิตสินค้าโดยตรงก็ตาม กล่าวคือ ไม่นำหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privities Contract) มาปรับใช้บังคับกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ แต่เป็นการฟ้องคดีในมูลคดีละเมิดเพราะเหตุความประมาทเลินเล่อ⁵⁶

ช่วงปลายทศวรรษที่ 19 ต่อเนื่องถึงต้นศตวรรษที่ 20 ผู้บริโภคมีการฟ้องผู้ผลิตในประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างแพร่หลาย จึงจำเป็นต้องทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อปกป้องการพัฒนาทางอุตสาหกรรมของสหรัฐอเมริกา โดยวางแนวบรรทัดฐานให้ผู้บริโภคฟ้องผู้ผลิตให้รับผิดชอบความประมาทจากการผลิตสินค้าที่ก่อให้เกิดอันตรายเท่านั้นและจะไม่ยึดหลักความผูกพันทางสัญญาระหว่างกันแต่อย่างใด ส่วนความรับผิดที่คู่สัญญามีความผูกพันทางสัญญาต่อกันให้ยึดหลักความในเรื่องความผูกพันตามสัญญามีผลเฉพาะคู่สัญญา ผู้ฟ้องคดีต้องนำสืบถึงความผูกพันตามสัญญากับตนก่อนจึงจะฟ้องให้จำเลยรับผิดได้ แต่อย่างไรก็ดี ช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ศาลก็สร้างข้อยกเว้นของหลักสัญญามีผลผูกพันเฉพาะคู่สัญญาสำหรับผลิตภัณฑ์ที่อันตรายต่อความปลอดภัยของชีวิตมนุษย์ เช่น ยาพิษ ยา ปืน ระเบิด และอาหาร เป็นต้น⁵⁷

2.3.3 หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดในสินค้า (Strict Products Liability)

ภายหลังจากมีการตัดสินคดี Mac Person ที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว ทำให้ในเวลาต่อมาศาลมลรัฐต่างๆ ในสหรัฐอเมริกา ได้นำหลักในคดี Mac Person ไปใช้เป็นบรรทัดฐานในการพิพากษาคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ในปี ค.ศ.1944 ศาลฎีกาแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ได้มีการตัดสินคดี Ecolab v. Coca Cola Bottling Co.⁵⁸ ที่โจทก์เป็นพนักงาน

⁵⁶ มานิตย์ จุมปา. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 21. หน้า 15.

⁵⁷ มานิตย์ จุมปา. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 21. หน้า 13.

⁵⁸ จิราพร สุทันกิตระ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 45. หน้า 148.

บริการของภัตตาคารแห่งหนึ่ง มีหน้าที่การทำงานนอกจากต้องทำงานให้บริการลูกค้าแล้ว โจทก์ยังมีหน้าที่ต้องนำเครื่องดื่มไปแช่ตู้เย็นอีกด้วย โดยในวันเกิดเหตุขณะที่โจทก์กำลังหยิบขวดน้ำอัดลมยี่ห้อโคคาโคล่า ที่จำเลยเป็นผู้ผลิตใส่ตู้เย็น แต่เกิดอุบัติเหตุขึ้นจากขวดน้ำอัดลมที่โจทก์กำลังถืออยู่ เกิดระเบิดใส่มือ ทำให้ได้รับบาดเจ็บและสูญเสียความสามารถในการใช้มือข้างนั้น โจทก์จึงนำคดีมาฟ้องจำเลยในความประมาทเลินเล่อในการขายเครื่องดื่มที่บรรจุก๊าซมากเกินไปหรือโดยเหตุที่มีความไม่ปลอดภัยและอาจจะระเบิดได้ คณะลูกขุนตัดสินให้โจทก์ชนะคดี โดยผู้พิพากษา Gibson เขียนคำพิพากษาโดยมีสาระสำคัญ คือ “ขวดน้ำอัดลมดังกล่าวถูกอัดก๊าซเข้าไปภายใต้แรงดันและการอัดก๊าซดังกล่าวอยู่ภายใต้การควบคุมของจำเลยผู้เดียว ดังนั้น การอัดก๊าซที่มากเกินไปนั้นจึงเกิดจากความประมาทของจำเลย ภายใต้หลัก Res Spa Liqueur⁵⁹ และผู้พิพากษา Roger Tray nor ได้ทำความเห็นพ้อง (Concurring Opinion)⁶⁰ และให้เหตุผลว่า แม้ผู้เสียหายจะไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privities of Contract) ใดๆ กับผู้ผลิตสินค้าก็ตาม ผู้ผลิตก็ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหาย เนื่องจากตัวสินค้าของผู้ผลิตไม่มีความปลอดภัยที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุทำให้ผู้เสียหายได้รับอันตราย เพราะผู้ผลิตมีความประมาทเลินเล่อในกระบวนการผลิตสินค้า (Manufacturing Process) หรือในการตรวจสอบชิ้นส่วนที่ผู้ผลิตอื่นขายให้และถึงแม้ว่าผู้ผลิตสินค้าจะไม่ประมาทเลินเล่อในกระบวนการผลิตหรือในการตรวจสอบชิ้นส่วนเลยก็ตาม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ⁶¹ กรณีเช่นนี้ จึงควรจะต้องกำหนดให้ผู้ผลิตรับผิดชอบต่อการผลิตสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงอันตรายแก่ชีวิตและสุขภาพ อันเกิดจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่ออกวางในท้องตลาด ดังนั้น คดี Escola จึงถือว่าเป็นคดีที่จุดประกายในการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้ในการกำหนดความรับผิดของผู้ผลิตในผลิตภัณฑ์⁶² ที่ผลิตขึ้นมาและก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ใช้หรือผู้บริโภค

หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดที่ผู้ผลิตต้องรับผิดในสินค้าประเภทอาหาร ไปสู่สินค้าที่เกี่ยวข้องกับร่างกายมนุษย์และกระจายไปจนกระทั่งถึงสินค้าประเภทคงทน Neither (durable products) โดยเหตุผลของการปฏิเสธหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privities of Contract) โดยยอมรับหลัก

⁵⁹ หลัก Res ispa loquitur (The thing speaks for itself) คือ การสันนิษฐาน (Presumed) ว่าเขาเป็นผู้ประมาทเลินเล่อ หากเขามีหน้าที่ควบคุมเป็นพิเศษ (exclusive control) ในสิ่งที่เป็สาเหตุให้เกิดอุบัติเหตุ แม้ว่าหลักฐานใดๆ ที่แสดงว่าเขากระทำโดยประมาทจะมีหรือไม่มีก็ตาม. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://dictionary.law.com/> [2560, 2 มีนาคม].

⁶⁰ จีราพร สุทันกิตระ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 45. หน้า 150.

⁶¹ จีราพร สุทันกิตระ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 45. หน้า 155.

⁶² มานิตย์ จุมปา. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 21. หน้า 16.

ที่ว่า ความรับผิดชอบไม่ได้เป็นไปตามข้อสมมุติในสัญญา แต่เป็นการกำหนดด้วยกฎหมาย (Imposed by Law) รวมถึงการปฏิเสธที่จะอนุญาตให้ผู้ผลิตสินค้าจำกัดขอบเขตความรับผิดชอบของตนต่อผลิตภัณฑ์ที่ผลิตที่จะไม่ต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายสัญญาประกัน แต่เป็นไปตามหลักกฎหมายความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดในกฎหมายละเมิด (The Law of Strict Liability in Tort)⁶³

2.3.4 หลักความรับผิดชอบสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในกฎหมายละเมิด

สหรัฐอเมริกาใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี โดยแต่ละมลรัฐของสหรัฐอเมริกาก็ใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์นี้ด้วย ยกเว้นมลรัฐหลุยเซียน่า โดยใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ เพราะได้รับอิทธิพลมาจากระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรของประเทศฝรั่งเศส⁶⁴ ในระบบกฎหมายจารีตประเพณี ป่อเกิดแห่งกฎหมายที่สำคัญมาจากคำพิพากษาของศาลที่ตัดสินคดีภายในสหรัฐอเมริกา โดยจะผูกพันศาลในการตัดสินคดีภายหลังให้ต้องยึดหลักในคำพิพากษาของศาลเป็นบรรทัดฐานที่มีอยู่ก่อนหน้าแล้ว เพื่อประกอบการตัดสินคดีที่มีข้อเท็จจริงเดียวกัน นอกจากคำพิพากษาแล้ว ที่มาของกฎหมายสหรัฐอเมริกายังมีที่มาจากคำอธิบายกฎหมายหรือเป็นกฎหมายระดับรอง (Secondary Authority)⁶⁵ แม้จะไม่มีสถานะเป็นกฎหมายแต่ก็เป็นสิ่งจูงใจให้ผู้ใช้กฎหมายหรือศาลเชื่อถือในความเห็นของกฎหมายนั้นได้ หากศาลได้นำเอาไปประกอบการเขียนคำพิพากษาโดยที่มาจากกฎหมายประเภทนี้ ได้แก่ คำราทางกฎหมาย คำอธิบายกฎหมาย สารานุกรมกฎหมาย คำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่อง วารสารกฎหมาย บันทึกกฎหมายอเมริกัน แผ่นพับ คู่มือปฏิบัติ และหนังสือแบบฟอร์ม⁶⁶

การบังคับใช้เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายจากสินค้าจะมีการนำหลักคำอธิบายในกฎหมายสัญญา (Restatement of Contracts) และหลักคำอธิบายกฎหมายละเมิด (Restatement of Torts) โดย The Restatement ศาลในสหรัฐอเมริกาได้นำมาเป็นแนวทางบังคับใช้แก่คดีและถูกอ้างอิงในคดีพิพากษาเช่นเดียวกับกฎหมายในประเทศที่มีการใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (The Civil Law System) มาตลอด ต่อมาในปลายทศวรรษที่ 1950 สถาบันกฎหมายแห่งอเมริกา (The American Law Institute) ได้เริ่มพิจารณาแก้ไขคำอธิบายกฎหมาย The Restatement อีกครั้งหนึ่ง โดยเฉพาะเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของละเมิดที่เกี่ยวข้องกับความเกี่ยวกับความรับผิดชอบในความประมาทของผู้ขายทรัพย์สินและความรับผิดชอบของผู้ผลิตในกรณีที่เกิดความบกพร่องของ

⁶³ มานิตย์ จุมปา. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 21. หน้า 25.

⁶⁴ มานิตย์ จุมปา. (2552). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายสหรัฐอเมริกา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 31.

⁶⁵ เรื่องเดียวกัน. หน้า 49.

⁶⁶ มานิตย์ จุมปา. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 64. หน้า 54.

สินค้าที่ผลิตก่อให้เกิดอันตรายขึ้น จนกระทั่งภายหลังจากการตัดคดี Green man v. Yuba Power Products, Inc.⁶⁷ จึงได้มีการนำหลักเกณฑ์ในคดีของ Green man ที่ได้ตัดสินในปี ค.ศ. 1963 มาเป็นหลักเกณฑ์ในการแก้ไข The Restatement (Second) of Torts⁶⁸ ซึ่งในปี ค.ศ. 1965 สถาบันกฎหมายแห่งอเมริกา ก็ได้ออกเป็น The Restatement (Second) of Torts มาตรา 402A มาเป็นบรรทัดฐานใช้บังคับแก่ความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ มีสาระสำคัญของกฎหมายดังกล่าวต่อไปนี้

1) บทบัญญัติทั่วไปใน มาตรา 402A แห่ง The Restatement (Second) of Torts. มาตรา 402A แห่ง The Restatement (Second) of Torts ถือเป็นคำอธิบายกฎหมายที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งมีการนำหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict Liability) มาใช้กับความรับผิดของผู้ผลิตสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ถึงแม้ว่าทั้งสองฝ่ายจะไม่มีความสัมพันธ์กันทางสัญญา หรือไม่มีนิติสัมพันธ์แต่อย่างใดก็ตาม นอกจากนี้ มาตรา 402 A ยังถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ยุคใหม่ที่หลายประเทศนำไปต้นแบบในการบัญญัติเป็นกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยภายในประเทศของตน เช่น ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป ประเทศญี่ปุ่น รวมทั้งประเทศไทยเราเอง เป็นต้น

หลักเกณฑ์มาตรา 402 A แห่ง The Restatement (Second) of Torts⁶⁹ วางหลักไว้ว่า

(1) บุคคลผู้ขายสินค้าที่อยู่ในสภาพบกพร่องอันอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรกับผู้ซื้อหรือผู้บริโภคหรือทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าว หาก

(ก) ผู้ขายประกอบอาชีพขายสินค้าดังกล่าว และ

(ข) สินค้าดังกล่าวได้ตกถึงมือผู้ซื้อหรือผู้บริโภคโดยไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพในสาระสำคัญจากเวลาที่สินค้านั้นถูกขาย

⁶⁷ พงษ์เดช วานิชกิตติกุล. (2551). คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 11.

⁶⁸ เรื่องเดียวกัน. หน้า 14.

⁶⁹ The Restatement (second) of Tort, Section 402A. Special liability of seller of product for physical harm to user or consumer.

(1) One who sells any product in a defective condition unreasonably dangerous to the consumer or to his property is subject to liability for physical harm thereby caused to the ultimate user or consumer, or to his property, if

(a) the seller is engaged in the business of selling such a product ,and

(b) it is expected to and does reach the user or consumer without substantial change in the condition in which it is sold. อ้างถึงในชาญชัย แสวงศักดิ์และวรรณชัย บุญบำรุง. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 65-67.

(2) หลักข้างต้นในวรรค 1 ให้นำมาใช้บังคับ แม้ว่า

(ก) ผู้ขายได้ใช้ความระมัดระวังอย่างเต็มที่แล้วในการผลิตและขายสินค้าดังกล่าว และ

(ข) ผู้ใช้หรือผู้บริโภคไม่ได้ซื้อหรือทำสัญญาซื้อขายกับผู้ขายก็ตาม

2) ผู้ต้องรับผิดและผู้ต้องเสียหาย มาตรา 402 A แห่ง The Restatement (Second) of Torts ดังกล่าวได้สร้างกฎเกณฑ์ให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายผลิตภัณฑ์ต้องรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict Liability) ต่อผู้บริโภค ถึงแม้ว่าผู้ขายจะได้ตรวจสอบดูแลในการผลิตและการจัดจำหน่ายสินค้าของตนเองทั้งหมดเป็นอย่างดีแล้วก็ตาม โดยมาตรา 402A (2) (a) จะทำให้ผู้ผลิตได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก โดยผู้ผลิตจะต้องใช้ความระมัดระวังและป้องกันให้ดีที่สุด เพื่อให้แน่ใจว่าสินค้ามีคุณภาพและความปลอดภัยต่อการบริโภค มิฉะนั้นแล้ว ถ้าเกิดความเสียหายขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย อาจทำให้ผู้ผลิตต้องรับผิดต่อผู้บริโภคหรือผู้ใช้สินค้าได้ ถึงแม้ว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายจะไม่ได้ประมาทเลินเล่อในการตรวจสอบดูแลการผลิต ก็ตาม ดังนั้นหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict liability) จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญของ The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A ที่มุ่งเน้นไปที่ลักษณะสินค้าของจำเลยเป็นผู้ผลิตและความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ ตลอดถึงการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะส่วนรวมเป็นสำคัญ ต่างจากความรับผิดฐานกระทำโดยประมาทตามกฎหมายละเมิดที่มุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมของจำเลยภายใต้สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายที่อาจคาดหมายได้

ส่วนผู้ต้องเสียหายหรือผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัยนั้น มาตรา 402A ได้นำหลักความรับผิดโดยเด็ดขาดมาบังคับใช้กับผู้ผลิต ดังนั้น ผู้เสียหายจึงไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีนิติสัมพันธ์กับผู้ผลิตหรือผู้ขาย ก็สามารถที่จะฟ้องบังคับผู้ผลิตหรือบุคคลที่อยู่ในห่วงโซ่ของการจำหน่ายสินค้าได้ โดยผู้ต้องเสียหายอาจจะเป็นผู้ซื้อ ผู้ใช้ หรือแม้แต่บุคคลที่ไม่ใช่ทั้งผู้ซื้อหรือผู้ใช้ แต่เป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากผลิตภัณฑ์นั้น

3) ความไม่ปลอดภัยของสินค้า (Defect) มาตรา 402A (1) (a) บัญญัติให้ใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer Expectations Test) เป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะต้องเป็นสินค้าที่มีสภาพชำรุดบกพร่องเป็นอันตรายเกินสมควร (Defective Condition Unreasonably Dangerous) เป็นสำคัญ อธิบายโดยย่อละเอียดยความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภคมีสาเหตุแบ่งออกได้เป็น 3 ประการคือ⁷⁰

⁷⁰ ชาญชัย แสงวงศ์และวรรณชัย บุญบำรุง, อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7, หน้า 89.

ประการแรก ความไม่ปลอดภัยจากการผลิต (Manufacturing Defect) เป็นความบกพร่องที่เกิดจากความไม่ตั้งใจในการผลิตสินค้า มักจะเกิดกับผลิตภัณฑ์เพียงจำนวนน้อยเท่านั้น และส่วนใหญ่จะอยู่ในสภาพที่ชำรุดบกพร่องที่สามารถมองเห็นได้ง่าย เนื่องจากสินค้านั้นจะมีความแตกต่างจากสินค้าชิ้นอื่นที่อยู่ในประเภทเดียวกัน เช่น กรณีของวัตถุแปลกปลอมผสมอยู่ในขวดน้ำอัดลม เป็นต้น

ประการที่สอง ความไม่ปลอดภัยจากความไม่เหมาะสมในการออกแบบ (Design Defect) เป็นความชำรุดบกพร่องที่เกิดจากความผิดพลาดจากการออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่ทำให้เกิดความเสี่ยงอันตรายหรือความไม่ปลอดภัยขึ้น มักจะใช้กับกรณีที่ผู้ผลิตออกแบบสินค้าที่มีความแตกต่างจากสินค้าทั่วไป เช่น การออกแบบถังน้ำมันรถยนต์ให้อยู่บริเวณกลางตัวรถยนต์ เมื่อเกิดอุบัติเหตุรถยนต์คันอื่นชนท้าย จึงทำให้มีความเสียหายเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

ประการที่สาม ความไม่ปลอดภัยของคำแนะนำหรือการเตือน (Warning Defect) เป็นความบกพร่องที่เกิดจากความสาเหตุที่ไม่ให้คำแนะนำหรือการเตือนในสินค้าอย่างเพียงพอ แม้สินค้าจะมีการผลิตหรือการออกแบบที่เหมาะสมมีความปลอดภัย หรือแม้แต่สินค้าที่เป็นอันตรายที่เห็นได้อย่างชัดเจน (Obvious Danger) แต่ก็อาจเกิดอันตรายได้บ่อยครั้ง หากสินค้านั้นไม่ได้ให้คำแนะนำหรือข้อเตือนอย่างถูกต้องเหมาะสมในการใช้สินค้าควบคู่ไปกับสินค้านั้น จึงถือว่าเป็นข้อบกพร่องอย่างหนึ่งเช่นกัน เช่น ยาฆ่าแมลงถือว่าเป็นสินค้าอันตรายที่เห็นได้อย่างชัดเจน และเป็นที่ยูของคนที่ไปถึงความอันตรายของมัน ผู้ผลิตจะต้องให้คำแนะนำ วิธีการใช้ ตลอดจนคำเตือนแก่ผู้บริโภคหรือผู้ซื้อควบคู่ไปกับสินค้านั้นด้วย จึงจะพ้นความรับผิดได้

4) ข้อโต้แย้งความรับผิดของผู้ต้องรับผิด หลักความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ตาม The Restatement (Second) of Torts มาตรา 402 A ไม่ได้บัญญัติเหตุโต้แย้งความรับผิดของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายไว้อย่างชัดเจน ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของศาลในแต่ละมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่พิจารณาให้ผู้ผลิตไม่ต้องรับผิดต่อผู้บริโภคตามที่ผู้ผลิตโต้แย้งมาในขณะที่พิจารณาคดี ซึ่งพอจะประมวลข้อโต้แย้งความรับผิดได้ ดังต่อไปนี้

(1) ผู้เสียหายสมัครใจเข้าเสี่ยงภัยเองและใช้สินค้านั้น ทั้งๆ ที่ทราบถึงความไม่ปลอดภัยหรือความชำรุดบกพร่องแล้ว แต่ผู้เสียหายยังสมัครใจรับความเสี่ยงและใช้สินค้านั้น โดยไม่มีเหตุอันสมควร⁷¹

(2) การใช้สินค้าผิดวิธี คือ การใช้ผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคหรือผู้ใช้นอกเหนือจากคำแนะนำของผู้ผลิตหรือนอกเหนือจากสภาพปกติในสินค้านั้น ทำให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายพ้นจากความรับผิดต่อผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้านั้น เพราะเป็นสิ่งที่ผู้ผลิตไม่อาจคาดหมายได้จาก

⁷¹ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 48. หน้า 170.

การใช้ผิดวิธี แต่ผู้ผลิตจะต้องไม่มีความประมาทในการให้คำแนะนำหรือคำเตือนที่ชัดเจน เพื่อการป้องกันอันตรายจากการใช้ผิดวิธี เช่น กรณีที่เด็กอายุ 5 ขวบ ใช้น้ำยาล้างเล็บ (Fingernail Polish) ที่มีความไวไฟสูงพรมไปที่ใบหน้าของตนเอง โดยน้ำยาล้างเล็บไม่มีคำเตือนกำหนดไว้ เด็กถูกไฟเผาจนเสียชีวิตเมื่อมีการติดไฟขึ้น⁷² กรณีนี้ถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตที่จะต้องเตือนผู้ใช้ในชนิดของอันตรายจากการใช้ผิดวิธี แต่เหตุผลนี้ในความเป็นจริงจะเกิดขึ้นก่อนข้างน้อยที่จะปรากฏคำเตือนในชนิดของการใช้งาน⁷³

(3) ผู้เสียหายมีส่วนผิด คือ ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น อันเป็นไปตามหลักการเปรียบเทียบในความประมาท (Comparative Negligence)⁷⁴ เพื่อลดความรับผิดของผู้ผลิตในการชดเชยค่าเสียหายตามสัดส่วนของโจทก์ ซึ่งไม่ใช่การยกเว้นความรับผิดของผู้ผลิตทั้งหมดแต่อย่างใด

(4) ข้อยกเว้นความรับผิดกรณีสถานะความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยี คือข้อยกเว้นที่จำเลยไม่ต้องรับผิดต่อความไม่ปลอดภัยของสินค้าเพราะในขณะที่นำสินค้าออกสู่ท้องตลาด ยังไม่มีความรู้ทางวิชาการหรือเทคโนโลยีตรวจสอบได้ว่าจะมีอันตรายเกิดกับผู้บริโภคและไม่สามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ได้ดีกว่านั้นได้⁷⁵

2.4 วิวัฒนาการ และหลักการพิจารณาความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป

สหภาพยุโรป (European Union: EU) มีรากฐานมาจากประชาคมถ่านหินและเหล็ก (European Coal and Steel Community: ECSC)⁷⁶ และประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community: EEC) โดยได้ก่อตั้งขึ้นมาเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 1995 ภายใต้สนธิสัญญา มาสทริชต์ (The Maastricht Treaty) หรือเรียกชื่ออย่างเป็นทางการว่า สนธิสัญญาว่าด้วยสหภาพยุโรป (The Treaty on European Union: TEU) มีสถานะเป็นองค์กระระหว่างประเทศที่มี

⁷² อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 48. หน้า 105.

⁷³ W. Page Keeton (1984). Prosser and Keeton on The law of torts. The United States of America, West publishing Co. p. 687 อ้างถึงใน ขวัญชัย สันตสว่าง. (2549). กฎหมายป้องกันการผูกขาดทางเศรษฐกิจและการคุ้มครองผู้บริโภค. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 23-24.

⁷⁴ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 48. หน้า 173.

⁷⁵ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 48. หน้า 177.

⁷⁶ ปัลลธนา เต่าอัครภักย์. (2552). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 46.

วัตถุประสงค์เพื่อความเป็นหนึ่งเดียวในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และกฎหมาย ปัจจุบันมีสมาชิกประเทศในแถบยุโรปจำนวน 27 ประเทศ ประเทศสมาชิกแห่งสหภาพยุโรปได้มีการลงนามในสนธิสัญญาลิสบอน (Treaty of Lisbon) เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2550 และให้มีผลบังคับใช้แก่ประเทศสมาชิกในวันที่ 1 ธันวาคม 2552 แทนที่สนธิสัญญา มาสทริชต์ที่มีการจัดตั้งรัฐสภาแห่งยุโรป (European Parliament)⁷⁷ ประกอบด้วยสภานิติบัญญัติและคณะมนตรีเป็นผู้กำหนดนโยบายกฎหมายหรือกฎเกณฑ์เพื่อกำหนดความผูกพันในประเทศสมาชิก นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งสถาบันสำคัญที่เป็นอิสระเหนือรัฐในประเทศสมาชิก คือ คณะกรรมาธิการแห่งสหภาพยุโรป ศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรป และธนาคารกลางแห่งสหภาพยุโรป ได้มีพัฒนาระบบการค่าให้เป็นระบบตลาดเดียว ผ่านระบบกฎหมายของสหภาพยุโรปที่ใช้บังคับกับประเทศสมาชิกทุกประเทศ มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อใช้เป็นแม่บทแก่ประเทศสมาชิก ตลอดจนกำหนดสกุลเงินที่ใช้เป็นสกุลยูโร (Euro: Euro)⁷⁸ เป็นสกุลเดียวในกลุ่มประเทศยุโรป

กฎหมายของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปจะบัญญัติขึ้นโดยรัฐสภาแห่งสหภาพยุโรปจะกำหนดนโยบายเรื่องความปลอดภัย การค้า และการลงทุน เพื่อใช้สำหรับประเทศสมาชิกทุกประเทศให้มีลักษณะอย่างเดียวกัน ถึงแม้ว่าจะส่งผลกระทบต่อกฎหมายของประเทศสมาชิกก็ตาม ประเทศสมาชิกจึงต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายภายในประเทศของตนเอง ให้สอดคล้องกับกฎหมายของสหภาพยุโรป และเมื่อเกิดปัญหาข้อขัดแย้งภายในกลุ่มประเทศสมาชิกจะต้องนำกฎหมายที่รัฐสภาของสหภาพยุโรปตราขึ้นมาบังคับใช้ โดยจะไม่สนใจกฎหมายภายในประเทศ แม้จะมีความขัดกันก็ตามกฎหมายของสหภาพยุโรปที่บังคับใช้กับประเทศสมาชิก แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ⁷⁹

1) ระเบียบข้อบังคับ (Regulations) โดยระเบียบข้อบังคับกลายเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับประเทศสมาชิก หากไม่มีการทำตามระเบียบข้อบังคับที่สหภาพยุโรปวางไว้ จึงถือว่าเป็นธรรมเนียมของสหภาพยุโรป (A Legislative act of the European Union) ที่บังคับใช้เป็นกฎหมายพื้นฐานของกฎระเบียบข้อบังคับ อยู่ในข้อที่ 288 แห่งสนธิสัญญาการดำเนินงานของสหภาพยุโรป (The treaty on the Functioning of the European Union) ที่ว่ากฎระเบียบให้มีการใช้ทั่วไป ทั้งนี้ให้มีผลผูกพันในทุกกรณี และสามารถใช้งานได้โดยตรงในทุกประเทศสมาชิก

⁷⁷ เรื่องเดียวกัน. หน้า 46.

⁷⁸ บิลันธนา เล่าอักรภาคย์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 76. หน้า 56.

⁷⁹ ไพโรจน์ นวนุช. (2553). *สินค้าที่ไม่ปลอดภัยอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้*. เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม. หน้า 21.

2) กฎหรือคำสั่ง (Directives) ถือเป็นพระราชบัญญัติของสหภาพยุโรปเช่นกันกับระเบียบข้อบังคับ (Regulation) ข้างต้น โดยจะเกิดผลกับประเทศสมาชิกที่ให้ความเห็นชอบ โดยไม่ต้องมีการออกคำสั่ง แตกต่างจากกฎระเบียบข้อบังคับที่จะต้องมีการดำเนินการออกคำสั่งอยู่คำสั่งนี้ อยู่ในข้อที่ 288 แห่งสนธิสัญญาการดำเนินงานของสหภาพยุโรป (The Treaty on the Functioning of the European Union) คำสั่งให้มีผลผูกพันสมาชิกที่ได้เป็นสมาชิกอยู่ นำไปเป็นทางเลือกในการกำหนดรูปแบบและวิธีการในระดับประเทศสมาชิกที่ผูกพันนั้น

3) การตัดสินใจ (Decision) ของคณะกรรมการยุโรป ถือเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่มีผลกระทบต่อประเทศสมาชิกซึ่งจะมีผลผูกพันตามกฎหมายและมีผลกระทบต่อประชาชน โดยคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหภาพยุโรปสามารถมอบอำนาจในการตัดสินใจให้แก่คณะกรรมการยุโรปใช้อำนาจในการตัดสินใจได้ อยู่ในข้อที่ 288 แห่งสนธิสัญญาการดำเนินงานของสหภาพยุโรป (The Treaty on the Functioning of the European Union) คำตัดสินใจมีผลผูกพันในสิ่งทั้งปวงแก่บรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องส่วนคำแนะนำและความคิดเห็น (Recommendations and Opinions) ตามข้อบังคับที่ 288 ของคณะกรรมการยุโรป จะไม่มีผลผูกพันและบังคับแต่อย่างใด การพิจารณาและตัดสินคดีพิพาทระหว่างประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปจะพิจารณาตัดสินโดยศาลยุติธรรมของสหภาพยุโรป (The Court of Justice of the European Union ; CJEU) โดยจะเป็นผู้ตีความและบังคับให้เป็นไปตามสนธิสัญญาหรือกฎหมายของสหภาพยุโรปที่ได้บัญญัติขึ้นมาเพื่อบังคับใช้ในกลุ่มประเทศสมาชิกสำหรับกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป มีบังคับใช้เช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา โดยมีวิวัฒนาการสาระสำคัญและขอบเขตของกฎหมายต่อไปนี้

2.4.1 วิวัฒนาการของหลักกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหภาพยุโรป

หลักกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป อยู่ในรูปแบบของกฎ (The Directive) ได้ถูกตราขึ้นในขณะที่เป็นประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community : EEC)⁸⁰ โดยรับเอาหลักเกณฑ์ความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectations Test) ของกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา คือ The Restatement (Second) of Torts มาตรา 402A มาเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมาย ซึ่งว่า Council Directive 85/374/EEC⁸¹

⁸⁰ เรื่องเดียวกัน. หน้า 21.

⁸¹ The Summaries of EU legislation. **Defective products: liability.** (Online). Available:

http://europa.eu/legislation_summaries/consumers/consumer_safety/l32012_en.htm. [2017, May 8]

บัญญัติขึ้นเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ. 1985 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 30 กรกฎาคม ค.ศ. 1985 และกำหนดให้ประเทศสมาชิกนำไปปรับใช้กับกฎหมายภายในประเทศ ภายในวันที่ 30 กรกฎาคม ค.ศ. 1988 ถือว่าเป็นกฎหมาย ระเบียบ และบทบัญญัติในด้านการบริหารประเทศสมาชิกที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบสำหรับผลิตภัณฑ์ที่บกพร่อง โดยมีวัตถุประสงค์ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค 2 ประการ คือ เพื่อให้แน่ใจได้ว่าสามารถคุ้มครองผู้บริโภคในระดับสูง และอีกประการหนึ่งเพื่อให้มีความปลอดภัยของสินค้าที่เคลื่อนย้ายได้อย่างเสรีระหว่างประเทศสมาชิก⁸² จุดเริ่มต้นของการบัญญัติกฎหมาย Council Directive 85/374/EEC มาจากอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบทางสัญญาในสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะการเกิดโศกนาฏกรรมของยารักษาโรค Thalidomide⁸³ เมื่อทศวรรษที่ 1960 ที่หลักของการรับประกันในกฎหมายสัญญาและหลักกฎหมายละเมิดยังมีช่องว่างไม่สามารถบังคับให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนผู้เคราะห์ร้ายที่ได้รับผลกระทบจากการใช้ยาดังกล่าวได้อย่างเพียงพอ จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายนี้ขึ้นมาแทน โดยรับเอากฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ (The Restatement (Second) of Torts) ของประเทศอเมริกามาเป็นแนวทางในการบัญญัติเป็นกฎหมาย (The Directive) เพื่อวัตถุประสงค์หลักสองประการ คือ

ประการแรก เป็นเรื่องของนโยบายในการแข่งขันทางการค้า เพราะหลักความคุ้มครองเกี่ยวกับสินค้าไม่ปลอดภัยในแต่ละประเทศสมาชิกมีความแตกต่างกัน ทำให้เงื่อนไขของการแข่งขันทางการค้ามีความแตกต่างกันด้วย เมื่อมีการออกกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายในผลิตภัณฑ์มาบังคับใช้แล้วจะทำให้แต่ละประเทศสมาชิกออกกฎหมายที่สอดคล้องกันทำให้ปัญหาเรื่องการแข่งขันทางการค้าหมดไป

ประการที่สอง เป็นมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคที่ต้องการให้ผู้ประกอบ การรับผิดชอบโดยเด็ดขาดจากสินค้าไม่ปลอดภัยและต้องการช่วยให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการคุ้มครองที่ดียิ่งขึ้น ไม่ต้องเผชิญปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดี⁸⁴ คณะกรรมการกำกับตลาดของสหภาพยุโรป ได้ออกข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์เพื่อเสนอ

⁸² Analysis & Perspective, Product safety & liability reporter Vol. 29, No. 17. (2001). **The Bureau of National affairs, Inc.**, Washington, D.C., page 403 (Online). Available:

http://www.hunton.com/files/Publication/eed6828b-bd7d-4ab4-8a83-a128e412a0cc/Presentation/PublicationAttachment/d595e490-f82d-4ce5-b715-c98d79b8d657/product_liability.PDF. [2017, May 8]

⁸³ ศักดา ธนิตกุล. (2553). **กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย** (ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 63.

⁸⁴ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (2556). **พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย** ตามกฎหมายเยอรมัน. **ดุลพาท**, 56(1). หน้า 183.

ให้คณะกรรมการสหภาพยุโรปแก้ไขปัญหาในการบังคับใช้และขยายขอบเขตการบังคับใช้ โดยใช้ชื่อว่า “The Green Paper”⁸⁵ เพื่อให้เกิดความสมดุลในการบังคับใช้และปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายระหว่างผู้บริโภคกับผู้ผลิต⁸⁶

2.4.2 สาระสำคัญของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป

กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป หรือ Council Directive 85/374/EEC ต่อไปในการอธิบายส่วนนี้ จะใช้คำว่า “กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป” ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปก่อนที่จะมีกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ ในการพิจารณาความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ จะต้องอาศัยหลักกฎหมายละเมิด กล่าวคือ ผู้ผลิตจะต้องมีความผิดเสมอและต่อมาจึงมีการพัฒนากฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป โดยได้กำหนดความรับผิดเป็นไปตามหลักความรับผิดโดยไม่ต้องมีความผิด (Liability Without Fault)⁸⁷ ของผู้ผลิต เพราะผู้ผลิตเพียงผู้เดียวที่จะมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างเพียงพอที่จะลดความเสี่ยงอย่างเป็นทางการในการผลิตที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย⁸⁸ หรือนำหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict Liability) มาบังคับใช้กับผู้ประกอบการที่จำหน่ายสินค้าในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปให้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าบกพร่องหรือไม่ปลอดภัย⁸⁹ โดยเฉพาะเมื่อกระบวนการผลิตใช้วิทยาการและเทคโนโลยีในการผลิตขั้นสูงยากที่จะตรวจสอบในรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ได้ จึงจำเป็นต้องมีการกระจายความเสี่ยงอย่างเป็นทางการให้มากที่สุดโดยเห็นว่าการนำหลักความรับผิด

⁸⁵ Analysis & Perspective, Product safety & liability reporter Vol. 29, No. 17. (2001). **The Bureau of National affairs**, Inc., Washington, D.C., page 403 (Online). Available:

http://www.hunton.com/files/Publication/eed6828b-bd7d-4ab4-8a83-a128e412a0cc/Presentation/PublicationAttachment/d595e490-f82d-4ce5-b715-c98d79b8d657/product_liability.PDF. [2017, May 8]

⁸⁶ ไพโรจน์ นวนุช. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 79. หน้า 45.

⁸⁷ The Summaries of EU legislation. **Defective products: liability**. (Online). Available:

http://europa.eu/legislation_summaries/consumers/consumer_safety/l32012_en.htm. [2017, May 15]

⁸⁸ Analysis & Perspective, Product safety & liability reporter Vol. 29, No. 17. (2001). **The Bureau of National affairs**, Inc., Washington, D.C., page 404 (Online). Available:

http://www.hunton.com/files/Publication/eed6828b-bd7d-4ab4-8a83-a128e412a0cc/Presentation/PublicationAttachment/d595e490-f82d-4ce5-b715-c98d79b8d657/product_liability.PDF. [2017, May 8]

⁸⁹ Council Directive 85/374/EEC article 1 the producer shall be liable for damage caused by a defect in his product. อ้างถึงใน สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 84. หน้า 73.

โดยไม่มีความผิดหรือหลักความรับผิด โดยเด็ดขาดมาใช้ดังกล่าวจะเป็นวิธีเดียวที่แก้ปัญหากรณีดังกล่าวได้อย่างเพียงพอ

2.5 วิวัฒนาการ และหลักการพิจารณาความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

2.5.1 วิวัฒนาการของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

กฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีการพัฒนามายาวนานพอสมควร ไม่ว่าจะเป็นบทบัญญัติของกฎหมายหรือแนวคำพิพากษาของศาล โดยมีการนำเอาหลักตามสัญญาซื้อขายและหลักละเมิดมาใช้บังคับกรณีที่มีความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศอังกฤษที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว การนำหลักซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน จะกำหนดให้ผู้ขายต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องของสินค้าและหากมีการรับประกันคุณภาพของสินค้า หากสินค้านั้นคือคุณภาพ หรือไม่ปฏิบัติตามที่ผู้ขายรับประกันไว้ ผู้ขายต้องรับผิดในการชดเชยราคาคืนหรือผู้ซื้อที่มีสิทธิบอกเลิกสัญญา โดยการส่งมอบสินค้าคืนแก่ผู้ขายได้ นอกจากนี้ หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ขายตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อในการจำหน่ายสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ศาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะมีการนำเอาหลักละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 823 มาบังคับใช้แทน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วผู้เสียหายจะมีภาระในการพิสูจน์ว่าสินค้านั้นไม่มีความปลอดภัยและความไม่ปลอดภัยดังกล่าวเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแต่ในกรณีของพิสูจน์เรื่องความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตหรือผู้ขายนั้น ศาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้โอนภาระการพิสูจน์ไปอยู่กับฝ่ายจำเลย เพื่อคุ้มครองผู้เสียหาย เพราะเห็นว่าการให้โจทก์พิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตนั้น เป็นเรื่องที่แทบจะเป็นไปไม่ได้⁹⁰ โดยเฉพาะใน ค.ศ.1968 ในคดีโรคระบาดไก่ Huehnerpest – Urteil โดยศาลเยอรมันได้ใช้หลักในเรื่องการโอนภาระพิสูจน์ที่เป็นผลร้ายให้แก่ฝ่ายผู้ประกอบการหรือจำเลย ซึ่งศาลเยอรมันได้วินิจฉัยว่าผู้ผลิตเป็นผู้อยู่ในฐานะที่อาจกระทำให้เกิดความเสียหายได้ จึงต้องมีหน้าที่พิสูจน์ว่าผู้ผลิตมิได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อในการก่อให้เกิดความเสียหายแต่อย่างใด ศาลฎีกาได้นำเอามาตรา 823 (1) มาเป็นแนวทางตัดสินให้ผู้ผลิตต้องรับผิดต่อผู้เสียหาย แต่การนำหลักละเมิดมาใช้ในปัญหาความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของศาลเยอรมันก็ไม่อาจแก้ปัญหาให้เป็นที่พอใจได้ในทุกๆ กรณีได้ จึงต้องมีกฎหมายพิเศษที่บังคับกับสินค้าหรือมุ่งให้ความคุ้มครองผู้บริโภคหรือผู้ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์

⁹⁰ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 48. หน้า 86.

โดยเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยเครื่องมือแพทย์ พระราชบัญญัติอาหารและเครื่องดื่ม พระราชบัญญัติความปลอดภัยของสินค้า รวมตลอดถึงพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย⁹¹

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ค.ศ. 1989 (Product Liability Act 1989: The PLA)⁹² มีเนื้อหาสอดคล้องกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป (EC Directive 85/374/EEC) เนื่องจากสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนีเข้าเป็นสมาชิกประเทศหนึ่งของสหภาพยุโรป โดยจะต้องตรากฎหมายให้อยู่ภายใต้กรอบที่สหภาพยุโรปกำหนดไว้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ โดยสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนีได้ออกเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม ค.ศ. 1989 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 1990 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้

2.5.2 สาระสำคัญของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี⁹³

1) ความรับผิดของผู้ประกอบการ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยทำให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สินของบุคคลใดๆ จำเป็นที่จะต้องมีการชดเชยค่าเสียหายดังกล่าว ในกรณีความเสียหายต่อทรัพย์สินกฎหมายนี้ จะถูกนำมาใช้เฉพาะทรัพย์สินอื่นนอกเหนือจากสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่อง และสินค้านี้มีวัตถุประสงค์การใช้งานตามปกติส่วนตัวหรือสำหรับการบริโภคและการที่ถูกนำมาใช้โดยบุคคลที่ได้รับบาดเจ็บส่วนใหญ่อยู่ภายใต้วัตถุประสงค์นี้ (มาตรา 1(1)) แต่ก็มีข้อยกเว้นที่ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 1 (2) กล่าวคือ ผลิตภัณฑ์ไม่ได้ผลิตเพื่อการจำหน่าย หรือเมื่อคำนึงถึงสภาพแวดล้อมในขณะที่นำสินค้าเข้าสู่ระบบการจำหน่าย สันนิษฐานได้ว่าสินค้าไม่มีข้อบกพร่องหรือผู้ผลิตสินค้าไม่ได้ผลิตสินค้าเพื่อการจำหน่ายหรือแสวงหาผลกำไรและไม่ได้ผลิตหรือจำหน่ายสินค้าที่อยู่ในขอบเขตของการประกอบอาชีพของตนเอง หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นมีพื้นฐานมาจากการที่ตัวสินค้านั้นเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดบังคับไว้

ภาระในการพิสูจน์ความรับผิดต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ในกรณีที่มีข้อสงสัยเกี่ยวกับหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายตามมาตรา 1 (2) หรือมาตรา 1 (3) ให้ภาระพิสูจน์ตกอยู่กับฝ่ายผู้ผลิตสินค้า ส่วนผู้เสียหายมีภาระในการพิสูจน์ถึงความชำรุดบกพร่องของสินค้าและความ

⁹¹ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 84. หน้า 182.

⁹² Richard Best. "A Comparison of Civil Liability for Defective Products in the United Kingdom and Germany." *German Law Journal*. (Online). Available: <http://www.germanlawjournal.com>. [2017, May 8]

⁹³ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 84. หน้า 95-100.

เสียหายที่ได้รับ รวมตลอดถึงความสัมพันธ์ระหว่างความชำรุดบกพร่องของสินค้าและความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย กรณีของผู้ผลิตส่วนประกอบหรือชิ้นส่วนบางชิ้นที่ประกอบเข้าเป็นสินค้า ถ้าความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดขึ้นจากโครงสร้างตัวสินค้าที่ชิ้นส่วนนั้นถูกนำเข้าไปประกอบหรือเกิดขึ้นเนื่องจากการความบกพร่องของการกำหนดวิธีใช้สินค้าของผู้ผลิตสินค้าเอง ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 1 มาบังคับกับผู้ผลิตส่วนประกอบหรือวัตถุดิบโดยอนุโลม

2) สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของเยอรมนี มาตรา 2 ให้ความหมายของคำว่า “สินค้า” หมายถึง สหกรณ์ทรัพย์ทุกชนิด แม้ว่าจะประกอบเป็นส่วนหนึ่งของสหกรณ์ทรัพย์อย่างอื่นหรือจะประกอบเป็นส่วนหนึ่งของสหกรณ์ทรัพย์ก็ตาม รวมทั้งกระแสไฟฟ้าให้ถือว่าเป็นสินค้าด้วย ส่วนผลิตภัณฑ์ที่ได้มาจากธรรมชาติ การเลี้ยงสัตว์ การทำฟาร์มผึ้ง การประมงและการล่าสัตว์ จะได้รับการยกเว้นไม่ถือว่าเป็นสินค้าตามกฎหมายนี้ จนกระทั่งได้ผ่านกระบวนการแปรรูปแล้ว

3) ความไม่ปลอดภัยหรือความบกพร่องของสินค้า ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบโดยเด็ดขาด เมื่อสินค้าที่ตนเองผลิตหรือจำหน่ายไม่มีความปลอดภัยและก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภค ในความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ค.ศ. 1989 มาตรา 3 บัญญัติหลักในการพิจารณาไว้ ดังนี้

(1) สินค้าจะถือว่าเป็นสินค้าที่บกพร่อง เมื่อสินค้านั้นไม่ได้ให้ความปลอดภัยเป็นตามความคาดหมายโดยชอบธรรม ภายใต้พฤติการณ์ทั้งปวง โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการนำเสนอสินค้า การคาดหมายโดยสมควรเกี่ยวกับการใช้สินค้า และช่วงเวลาของการนำสินค้านั้นเข้าสู่ท้องตลาด

(2) สินค้าที่ไม่ถือว่ามีความบกพร่องเป็นเพียงเพราะว่ามีสินค้าที่ดีกว่าถูกนำมาจำหน่ายในภายหลัง

4) ผู้ผลิตสินค้า ผู้ผลิตสินค้าที่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนี้ มาตรา 4 ได้กำหนดตัวผู้ผลิตดังต่อไปนี้

(1) ผู้ผลิตตัวสินค้า วัตถุดิบ หรือชิ้นส่วนของสินค้านั้นรวมถึงบุคคลที่แสดงออกเสมือนหนึ่งว่าเป็นผู้ผลิตสินค้า ด้วยการใช้อุปกรณ์เครื่องหมายการค้าของตนเองสัญลักษณ์อื่น ๆ ที่มีความแตกต่างสำคัญในฐานะที่เป็นผู้ผลิตสินค้า

(2) ผู้นำเข้าสินค้าตาม (1) ข้างต้น หรือผู้ส่งสินค้าเข้ามาจำหน่าย ขาย ให้เช่า เช่าซื้อหรือรูปแบบอื่นใดในการกระจายสินค้าสู่พื้นที่ ที่สนธิสัญญาการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจยุโรปบังคับใช้

(3) ในกรณีที่ไม้อาจะระบุตัวผู้ผลิตสินค้าได้ ให้ถือว่าทุกๆ คนที่เป็นผู้ส่งสินค้าส่วนใดก็ตาม ให้ถือว่าเป็นผู้ผลิต เว้นแต่ ผู้ส่งสินค้าจะได้ระบุตัวผู้ผลิตสินค้าหรือตัวบุคคลที่เป็นผู้ส่งสินค้ากระทำการแทน โดยแจ้งให้ผู้เสียหายทราบภายใน 1 เดือน นับแต่วันที่ผู้ส่งสินค้าได้รับการแจ้งให้ระบุตัวผู้ให้ส่งสินค้าดังกล่าว หลักดังกล่าวข้างต้นให้ใช้บังคับกับสินค้าที่นำเข้ามาจากนอกกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจยุโรป ในกรณีที่ไม้อาจะระบุตัวบุคคลตาม มาตรา 4(2) ได้ แม้จะปรากฏชื่อของผู้ผลิตก็ตาม

5) ภาระการพิสูจน์ หน้าที่ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงกรณีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย ก่อนที่จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย ผู้เสียหายมีภาระในการพิสูจน์ในการกระทำของละเมิดของผู้ผลิตทั้งหมดตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 823(1) ซึ่งการพิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นการกระทำที่ยากลำบากอย่างมาก จนกระทั่งมีการออกพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จึงได้มีการแก้ไขหลักเกณฑ์ภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริง โดยผู้เสียหายมีภาระในการพิสูจน์เกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยของสินค้าในเวลาที่สินค้าเข้าสู่ตลาด ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในเรื่องที่สินค้ามีความไม่ปลอดภัยและความเสียหายที่ได้รับ ตามมาตรา 1(4) แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

6) ความเสียหาย ขอบเขตของความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของเยอรมัน แบ่งออกเป็นสองกรณี กล่าวคือ

(1) กรณีเสียชีวิต ค่าที่เสียหายที่จะต้องชดใช้ คือ ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเพื่อรักษาชีวิต รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการที่ทรัพย์สินของผู้เสียชีวิตต้องถูกกระทบกระเทือนในทางที่เป็นผลร้ายกล่าว คือ ในระหว่างที่เจ็บป่วยการที่ผู้ชีวิตไม่อาจที่จะทำงานได้หรือทำงานได้น้อยลงหรือมีความจำเป็นที่เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ผู้มีหน้าที่ชดใช้ค่าเสียหายจะต้องชดใช้ค่าปลงศพให้แก่บุคคลที่จะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายดังกล่าว (มาตรา 7(1)) หากเวลาที่ผู้ตายถูกทำร้ายนั้นผู้ตายมีหน้าที่ตามกฎหมายต่อบุคคลที่สาม ที่จะต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูอยู่แล้วหรืออาจที่จะต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูและ โดยผลของการเสียชีวิตทำให้สิทธิในการที่จะได้รับค่าเลี้ยงดูของบุคคลที่สามหมดไป ผู้ผลิตต้องจ่ายค่าเสียหายเท่ากับจำนวนที่ผู้ถึงแก่ความตายจะมีหน้าที่จะต้องจ่ายค่าเลี้ยงดู หากว่าเขายังมีชีวิตอยู่สิทธิที่จะได้รับค่าเลี้ยงดูนี้ รวมไปถึงกรณีของบุคคลที่สามอยู่ในครรภ์มารดาแล้ว แม้จะยังไม่ได้กำหนดคลอดออกมาก็ตาม (มาตรา 7(2))

(2) กรณีบาดเจ็บ การชดใช้ค่าเสียหายกรณีความเสียหายเกิดแก่ร่างกาย หรือสุขภาพ อนามัยการชดใช้ค่าเสียหายจะเป็นค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลในการฟื้นฟูสุขภาพ ค่าชดเชยสำหรับความทุกข์ทรมานจากการสูญเสียความสามารถในการทำงานไม่ว่าชั่วคราวหรือถาวร และการสูญเสียรายได้ รวมตลอดไปถึงค่าชดเชยความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงินด้วย (มาตรา 8)

กรณีของการบาดเจ็บที่ทำให้ไม่สามารถทำงานได้หรือทำงานได้น้อยลงและความจำเป็นที่ผู้เสียหายจะต้องทำงานให้แก่บุคคลที่สามตามมาตรา 7(2) สามารถที่จะได้รับการชดใช้ค่าเสียหายเป็นเงินในช่วงระยะเวลาหนึ่งได้ (มาตรา 9)

7) อายุความ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของเยอรมัน ได้กำหนดอายุความในการฟ้องคดีของผู้เสียหายไว้คือ

(1) อายุความ 3 ปี ในกรณีของสิทธิเรียกร้องตามมาตรา 1 โดยนับจากเวลาที่ผู้มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายได้รู้หรือควรรู้ถึงความเสียหาย ความชำรุดบกพร่องและตัวบุคคลที่ต้องชดใช้ค่าเสียหาย

(2) อายุความสะดุดหยุดอยู่ในระหว่างที่มีการเจรจาค่าเสียหายระหว่างผู้มีหน้าที่ต้องชดใช้ค่าเสียหายกับผู้ที่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย โดยให้อายุความสะดุดหยุดอยู่จนกว่าการเจรจาจะไม่เป็นผล

(3) กรณีอื่นๆ ให้นำเอาบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันว่าด้วยอายุความมาใช้บังคับ

(4) การสิ้นสิทธิเรียกร้องในการฟ้องเรียกค่าเสียหาย จะหมดไปเมื่อพ้นกำหนด 10 ปี นับแต่เวลาที่ผู้ผลิตสินค้าได้นำสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายเข้าสู่ตลาด เว้นแต่การบังคับตามสิทธิเรียกร้องดังกล่าวจะอยู่ระหว่างการดำเนินคดีในชั้นศาลหรือชั้นของการบังคับคดี และระยะเวลา 10 ปีดังกล่าวข้างต้นจะไม่นำมาใช้บังคับหากมีคำพิพากษาของศาลเด็ดขาดหรือสิทธิเรียกร้องตามหมายบังคับคดีอื่นๆ หรือมีการประนีประนอมนอกศาลหรือมีการทำนิติกรรม

2.6 วิวัฒนาการ และหลักการพิจารณาความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นถือเป็นประเทศที่มีความเจริญทางด้านวิทยาการเทคโนโลยี และอุตสาหกรรมมากที่สุดประเทศหนึ่งในแถบทวีปเอเชีย โดยเฉพาะภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ประเทศญี่ปุ่นจำต้องฟื้นฟูประเทศทุกด้าน รวมทั้งในด้านการคุ้มครองผู้บริโภคด้วย ก่อนที่ประเทศ

ญี่ปุ่นจะประกาศใช้กฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ในปี ค.ศ.1995 การฟ้องร้องคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์จะต้องอาศัยหลักตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น (The Civil Code)⁹⁴ โดยผู้เสียหายอาจจะฟ้องให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายรับผิดชอบตามหลักของสัญญาหรือให้รับผิดชอบตามกฎหมายละเมิดแล้วแต่กรณี โดยหลักตามสัญญาจะฟ้องตามสัญญาซื้อขายในมาตรา 415 เกี่ยวกับการส่งมอบสินค้าบกพร่องให้แก่ผู้ซื้อและการชำระหนี้ไม่ถูกต้อง ส่วนมาตรา 570 เป็นกรณีผู้ซื้อเรียกให้ผู้ขายรับผิดชอบจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ไม่ปรากฏชัดในขณะที่ทำสัญญาซื้อขาย โดยจะนำมาตรา 566⁹⁵ เกี่ยวกับการซื้อขายมาบังคับใช้โดยอนุโลม แต่การฟ้องให้ผู้ขายรับผิดชอบตามกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นตามสัญญาซื้อขายนั้น มีข้อจำกัดในกรณีคนที่ถูกฟ้องกับผู้ฟ้องคดีจะต้องมีความสัมพันธ์ทางสัญญาต่อกันเท่านั้น ส่วนผู้ที่ไม่ใช่คู่สัญญาหรือคนที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญาต่อกัน ไม่สามารถฟ้องผู้ขายหรือผู้ประกอบการให้รับผิดชอบตามกฎหมายสัญญาดังกล่าวได้เลย แม้จะได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ที่มาจากผู้ขายหรือผู้ประกอบการนั้น ก็ตามนอกจากนี้ ความรับผิดชอบตามมาตรา 570 ไม่ให้ความคุ้มครองหรือครอบคลุมถึงความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือความเสียหายอื่นๆ ที่เป็นผลตามมาจากสินค้าที่ไม่มีความปลอดภัยนั้นแต่อย่างใด เช่น ความเสียหายจากการขาดรายได้ หรือความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน เป็นต้น กฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น บัญญัติไว้เพียง 6 มาตรา ถือว่าเป็นบทบัญญัติของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่ไม่ปลอดภัยที่สั้นมาก แยกอธิบายได้ดังต่อไปนี้

2.6.1 วัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น บัญญัติถึงวัตถุประสงค์ของการตรากฎหมายนี้ออกมาบังคับ โดยมาตรา 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องเหยื่อที่ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ที่มีสาเหตุจากความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ โดยกำหนดให้ผู้ผลิต หรือบุคคลใดๆ ที่มีสถานะเช่นเดียวกับผู้ผลิตต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความมั่นคงและการมีชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนตลอดจนก่อให้เกิดการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศให้ดียิ่งขึ้น

2.6.2 สินค้าที่อยู่ภายใต้การบังคับใช้ของกฎหมาย

สินค้าที่อยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น ได้กำหนดประเภทของผลิตภัณฑ์ออกเป็นแต่ละประเภทเช่นเดียวกับกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป

⁹⁴ สุนิย์ มัลลิกมาลย์ (2540). กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของญี่ปุ่น. *บทบัญญัติ*, 53(1) หน้า 1.

⁹⁵ เรื่องเดียวกัน. หน้า 5.

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 2 ได้ให้คำนิยามของคำว่า “สินค้า” (Product) หมายถึง สักรวมทรัพย์สินใดๆ ผ่านกระบวนการผลิตหรือกระบวนการแปรสภาพเช่น สินค้าอุตสาหกรรม สินค้าเกษตรแปรรูป รวมไปถึงผลิตภัณฑ์เนื้อเยื่อมนุษย์หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเลือดมนุษย์ เป็นต้น ส่วนผลิตภัณฑ์อยู่นอกขอบเขตของกฎหมายนี้ เช่น อสังหาริมทรัพย์ สิ่งปลูกสร้างบนที่ดิน งานบริการ สินค้าเกษตรที่ยังไม่ได้ผ่านกระบวนการแปรรูป เป็นต้น⁹⁶

2.6.3 ความเสียหายที่เกิดขึ้นทำให้ต้องรับผิด

ความเสียหายที่ได้รับการเยียวยาตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 3 บัญญัติให้ผู้ผลิต หรือบุคคลอื่นที่ถือเป็นผู้ผลิต จะต้องรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการละเมิดต่อชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สินของบุคคลอื่นซึ่งมีสาเหตุมาจากการขาดความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ภายหลังการส่งมอบ ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การแปรรูป การนำเข้า หรือให้ใช้ชื่อของตน เป็นต้น แต่ผู้ผลิตไม่ต้องรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าที่ขาดความปลอดภัยนั้นเอง โดยขอบเขตของการกำหนดค่าสินไหมทดแทนกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่นไม่มีการกำหนดขอบเขตของค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบมากหรือน้อยเพียงไร และไม่ได้บัญญัติถึงความเสียหายที่เป็นผลสืบเนื่องกันหรือค่าเสียหายที่เพิ่มขึ้น (Expanded Damages)⁹⁷ ดังเช่นกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ดังนั้น การกำหนดค่าสินไหมทดแทน จึงเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นในเรื่องค่าสินไหมทดแทนเพื่อตามหลักละเมิดทั่วไป โดยมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่นในกรณีของความรับผิดของผู้ผลิตหรือบุคคลอื่น ให้นำประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมาใช้บังคับกรณีนี้ที่พระราชบัญญัตินี้ไม่ได้บัญญัติไว้

ส่วนค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ (Punitive Damage) ในระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ในความรับผิดทางแพ่งไม่มีการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษหรือค่าสินไหมเพื่อการลงโทษแต่อย่างใด สืบเนื่องจากความเห็นของนักกฎหมายส่วนใหญ่ของประเทศญี่ปุ่นมีความเห็นว่าระบบการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเมื่อเกิดอุบัติเหตุขึ้น จะทำให้ความสมดุลในประโยชน์ของผู้เสียหายและผู้ทำละเมิดเสียไป⁹⁸

⁹⁶ ศักดา ธนิตกุล. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 83. หน้า 98.

⁹⁷ ศักดา ธนิตกุล. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 83. หน้า 293.

⁹⁸ Fumio Nagase. (2002). *Seizoubutsu Sekinin Hou no Kaisetsu*. P.36-37. อ้างถึงใน ศักดา ธนิตกุล. *กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 129.

2.6.4 ภาระการพิสูจน์ว่าสินค้าไม่ปลอดภัย

การพิสูจน์ความรับผิดของผู้ผลิตหรือผู้อยู่ในฐานะเช่นเดียวกับผู้ผลิตที่จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายต่อผู้บริโภคจะเป็นไปตามหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict Liability) โดยไม่ต้องพิจารณาว่าผู้ผลิตจะกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ ซึ่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 3 บัญญัติว่า “ผู้ผลิตหรือบุคคลที่อยู่ฐานะคล้ายกับผู้ผลิตต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายนี้”⁹⁹ แต่ในการพิสูจน์ความชำรุดบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัยของสินค้าค่าเสียหายที่ได้รับและความเสียหายต้องเป็นผลมาจากความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้น ผู้เสียหายยังคงมีภาระในการพิสูจน์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของญี่ปุ่น (Code of Civil Procedure (Law No.109,1996))

---

⁹⁹ สุนีย์ มัลลิกมาลัย. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 94. หน้า 10.